BN Bunjevačke Novine
www.bunjevci.net
Subatica, novembar 2026. - Godina XXII - Broj 257 - Cena: 50 dinara

Izbori za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine

ISSN 1451-2505

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

BUNJEVAČKI
INFORMATIVNI CENTAR

Novinsko-izdavačka ustanova
„Bunjevački informativni centar"
Redakcija „Bunjevački novina"
i dičijeg lista „Tandrčak"

Telefon: 024/523-505; e-mail: bic@bunjevci.net

Pratite nas i na internetu: www.bunjevci.net

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, ***Dan Velikog prela***

23. februar, ***Dan izbora prvog Nacionalnog savita***

15. avgust, ***Dan Dužijance***

25. novembar, ***Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena***

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBATICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBATICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" POMOGLI

MINISTARSTVO
KULTURE
REPUBLIKE
SRBIJE

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE
POKRAJINE
VOJVODINA

Bunjevačke Novine

Glasilo bunjevačke nacionalne manjine
Godina XXII Broj 257
Novembar 2026.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subatica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVIT BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC":
Lazarela Marjanov

Nadzorni odbor:
Veljko Vojnić, Ružica Parčetić i Tamara Babić

Glavni i odgovorni urednik „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić (novinar i lektor)
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Miroslav Vojnić Hajduk (kultura i tradicija)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Nikola Ostrogonac, Eva Kovač Pečkai, Tihomir Kujundžić Matković, Ružica Parčetić, Ivan Katančić

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana:
Izbori za nacionalne savite

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subatica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subatica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Ovaj broj „Bunjevački novina" prid Vama je malo ranije nego što je to uobičajeno. Potrudili smo se da novine izađu iz štampe prija Svi sveti, dana kad smo posebno okrenuti našim porodicama, mikro-zajednicama, i kad smo okrenuti prošlosti, sićanju na one koji su bili prija nas, koji ne zaboravljamo.

No, ovaj broj „Bunjevački novina" prid vama je i zbog još jednog razloga – za 8. novembar su zakazani izbori za nacionalne savite nacionalni manjina, izmed ostalog i za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine. Dan 8. novembar je dan kad odlučivamo o onom što nam pridstoji, dan kad ćemo imat pravo izabrat saziv koji će pridstavljat bunjevačku zajednicu u Republiki Srbiji i starat se, prija svega o četri oblasti – obrazovanju, kulturi, informisanju i službenoj upotribi jezika i pisma.

Prema podacima Republičke izborne komisije u izborima za Nacionalni savit učestvuju tri izborne liste. Ko i prijašnji godina, ostajemo doslidni profesionalnom izvištavanju što se izbora tiče, te smo odvojili po jedan dio novina na kojima smo dali priliku da se svaka lista pridstavi – obratili smo se prvima sa svake liste, sa pozivom da promovišu svoje ideje, sa porukom da se u pridstavljanju svoji lista drže promocije ideja, brez negativne kampanje. Koliko smo u tom uspili i koliko će to uticat na Vaš izbor – procinite sami. Liste su pridstavljene po redu kako su bile proglašene od strane Republičke izborne komisije. Takođe, positili smo konferencije za medije koje su organizovane do momenta zaključenja ovog izdanja „Bunjevački novina", tako da se i kroz te priloge možete informisat o izborima koji pridstoje.

Kako smo i kazali u prošlom broju, prid svima onima koji učestvuju u pridstojećim izborima za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine je prilika da pokažu koliko su odgovorni – i oni koji će iskoristit svoje pravo da biraje i oni koji koriste svoje pravo da budu birani.

Odgovornost moraje pokazat pogotovo oni koji budu izabrani i to je najvažnija poruka koju možemo i moramo poslat. Jel, oni koji budu izabrani nisu tu zarad sebe, nego imaje odgovornost da pridstavljaje one koji su ji birali, oni koji su im dali povirenje da se staraje o dobrobiti svi Bunjevaca.

Strana 4

Strana 5

Strana 17

Strana 19

Strana 20

Strana 22

Sadržaj

4
Razvoj nuz zajednički nastup
5
Naša politika su naši Bunjevci
6-11
Pridstavljanje izborni lista
17
Tema – katolička vira
19
Druženje i razmina iskustava
20
Za nova znanja nikad nije kasno
22
Ruku pod ruku – i prava i obaveze
24-25
Po vika folklora i zajedništa
28
Misto okupljanja Bunjevaca

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

PRIDSTAVLJENA LISTA „BUNJEVCI UJEDINJENO ZA SRBIJU”

Razvoj nuz zajednički nastup

Udruženje „Bunjevačka matica” podnelo je Republičkoj izbornoj komisiji izbornu listu „Bunjevci ujedinjeno za Srbiju”, prvu proglašenu za izbore za članove Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, raspisane za 8. novembar. Lista je pridstavljena na konferenciji za novinare 9. oktobra, na kojoj su kandidati divanili o zajedničkom nastupu bunjevački udruženja, očuvanju jezika i kulture i daljem unapriđenju položaja zajednice.

Miroslav Vojnić Hajduk, Marija Šustran, Veljko Vojnić, Lazarela Marjanov, Dejan Parčetić i Tamara Babić (sliva na desno)

Nakon što je **Lazarela Marjanov**, kandidatkinja sa liste, pridstavila sve kandidate, **Veljko Vojnić**, pridsidnik „Bunjevačke matice” i podnosilac liste, istako je da naziv „Bunjevci ujedinjeno za Srbiju” odražava podršku brojni bunjevački udruženja, al i opridiljenje za rad u Srbiji.

– Zato smo i kazali da je naziv naše liste Ujedinjeno za Srbiju iz dva razloga. Zato što nas prate gotovo sva velika i aktivna bunjevačka udruženja, a za Srbiju jeste razlog što mi drugu domovinu nemamo – kazo je Vojnić.

Med ciljovima je navo dalje širenje službene upotribe bunjevačkog jezika, po uzoru na Subaticu, ko i zalaganje za status „Bunjevačke matice” ko ustanove od značaja za Republiku Srbiju, odnosno Autonomnu pokrajinu Vojvodinu. Divanio je i o značaju kupovine „Bunjevačke kuće” za potribe zajednice.

Podršku listi pružilo je više udruženja iz Subatice, Sombora, Bajmaka, Tavankuta i drugi mista, med kojima su BKC Subatica, UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora, BKC „Bajmak”, „Bunjevačka kasina”, „Bunjevački medija centar”, BKC „Tavankut”, Etno-kuća „Kuntić”, KUD „Bunjevka”, BKC Čonoplja i „Lemeški Bunjevci”. Vojnić je pomenio i podršku bunjevački udruženja iz Mađarske, s kojima se niguje saradnja na kulturnim manifestacijama.

Dejan Parčetić, pridsidnik UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora, objasnio je da je Upravni odbor Udruženja jednoglasno podržo listu, posli divana s „Bunjevačkom maticom” i drugim organizacijama.

– Smatrali smo da se naša bunjevačka nacionalna zajednica mož razvijat samo ako nastupa zajednički. Izazovi su veliki i svi oni koji misle da Bunjevci ne tribaje ić zajedno, čine, čini mi se, u ovom trenutku veliku štetu bunjevačkoj nacionalnoj zajednici – poručio je Parčetić.

O značaju povezivanja s Bunjevcima u Mađarskoj divanio je **Miroslav Vojnić Hajduk**, pridsidnik BKC Subatica. On je podsitio na dosadašnju saradnju u organizovanju kulturni manifestacija, med kojima su „Prelo” i „Dužijanca”, i istako mogućnost da zajednički rad doprinese boljem položaju bunjevačke zajednice u Mađarskoj.

– Mislim da im ova lista s ovakim sastavom mož još više pomoć, da se naši ljudi tamo konačno izbore za ono za šta se bore već deceniju, a to je da budu pripoznati i priznati ko nacionalna manjina – kazo je Vojnić Hajduk.

O unapriđenju obrazovanja na bunjevačkom jeziku divanila je **Marija Šustran**, pomoćnik direktora Pridškulske ustanove „Naša radost”. Ona je navela da je sa nadležnim ministarstvom dogovoreno otvaranje lektorata na Filozofskom fakultetu, što bi omogućilo odgovarajuće stručno usavršavanje i licenciranje nastavnika i vaspitača koji rade na bunjevačkom jeziku. Prema njezinim rečima, dogovorene su i stipendije za učenike.

– Ono što je evidentno i što se realizuje već sad jeste bunjevački jezik u vrtićima. Imamo jedan vrtić u kojem se realizuje vaspitno-obrazovni rad na srpsko-bunjevačkom jeziku. Taj vrtić se zove „Dičija srića” i nalazi se u Dolnjem Tavankutu – istakla je Šustran, te je najavila i planove za proširenje programa u Gornjem Tavankutu, di bi poludnevni boravak tribo prirast u cilodnevni, nuz nastavak rada na srpsko-bunjevačkom jeziku.

Na kraju konferencije, **Tamara Babić**, kandidatkinja s liste, pozvala je birače da na izborima 8. novembra podrže listu broj jedan „Bunjevci ujedinjeno za Srbiju”, a kandidati s liste su, u to vrime aktuelnom upisu, apelovali na sve Bunjevce koji to još nisu uradili da se upišu u poseban birački spisak, kako bi iskoristili sva svoja demokratska prava vezana za izbore.

Prema pridloženoj Izbornoj listi kandidati za članove Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine su: **Lazarela Marjanov, Veljko Vojnić, Dejan Parčetić, Miroslav Vojnić Hajduk, Aleksandra Medurić Kalčan, Marija Šustran, Denis Babić, Anđela Moravčić, Ivana Praštalo, Nikola Žuljević, Tamara Babić, Biljana Mamužić, Josip Ostrogonac, Nataša Ostrogonac, Božidar Rudić, Antun Fratrić, Sonja Buljovčić, Diana Ostrogonac** i **Marina Sakač**.

N. S.

PRIDSTAVLJENA LISTA „DR SUZANA KUJUNDŽIĆ OSTOJIĆ – NEK SE ZNADE, DA BUNJEVAC ŽIVI”

Naša politika su naši Bunjevci

U utorak, 20. oktobra, održana je konferencija za medije druge liste za izbore za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine – „Dr Suzana Kujundžić Ostojić – Nek se znade, da Bunjevac živi”. Kako iza liste stoji Bunjevački edukativni i istraživački centar „Ambrozije Šarčević”, konferencija je održana ispred spomen-biste ovom velikanu.

Dušan Ivić, Miloš Ćuković, Suzana Kujundžić Ostojić, Jelena Vukčević i Tihomir Vrbanović (sliva na desno)

Divaneć na konferenciji, **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, prva na ovoj izbornoj listi, osvrnila se na ono što je urađeno, te je divanila o onom što slidi.

– Tokom protekla tri mandata zapravo sam nastavila sve ono što je Ambrozije Šarčević započo prija više od vika. Bila sam urednik „Bunjevački novina”, osnovala dičiji list, uradila nastavak „Ričnika”, „Gramatike”, „Pravopisa”, radila na standardizaciji i uvođenju bunjevačkog jezika ko službenog, radim privode..., uradila sam bunjevačke udžbenika, brojne izložbe, nacionalne praznike, dužijance, prela i tušta tog. Želila bi da to nastavimo dalje, da napridujemo, da ne stagniramo. Napravili smo jedan jak i pametan temelj, i na njem triba gradit dalje. Zato su nuz mene ljudi s kojima sam u proteklom periodu radila, koje sam tokom rada upoznala. Niki od nji su za našu javnost novi, niki su stalno bili s nama. Okupili smo se zajedno da sačuvamo sve ono što čini Bunjevce – takim kaki jesu.

Tihomir Vrbanović, kandidat s liste, podvuko je značaj čuvanja bunjevačke kulture.

– Kad divanimo o kulturni, ne divanimo samo o knjigama, pismama, nošnji, običajima i manifestacijama, neg divanimo o tom ko smo, otkaleg smo i šta želimo ostavit generacijama koje dolaze posli nas. Jel bunjevačka kultura nije samo nasliđe, ona je naš živi identitet, naša svakodnevica i obaveza u budućnosti. Zato u naredne četri godine kulturu tribamo posmatrat ko štogod što razvijamo, unapriđivamo i prinosimo dalje. Bunjevačka kultura mora bit živa, vidljiva i dostupna, u našim porodicama, kulturnim ustanovama, selima i varoši, med našim ljudima u cilom svitu.

O oblasti obrazovanja divanila je **Jelena Vukčević**, kandidatkinja s liste.

– Rođena sam Tavankućanka, odrasla sam u bunjevačkoj familiji di su se poštivali i obilužavali običaji, tradicija i jezik. Ljubav prema korenima bila je glavni motiv da počnem učit bunjevački – želila sam da sve ono što nosim iz svoje porodice prinesem mladim naraštajima i na taj način doprinesem čuvanju naše bogate baštine. Trenutno imam najveću grupu od 77 đaka, dica rado dolaze na ča-sove i različite sadržaje učimo o našem jeziku, običajima i tradiciju. Veliku podršku imali smo od BEIC „Ambrozije Šarčević”, a želja nam je da u narednim godinama povećavamo broj dice koja uče bunjevački i očuvamo naš identitet.

U svojem pridstavljanju **Miloš Ćuković** istako je kako je prvi put na jednoj listi.

– Odrasto sam pored mojeg dide Marka Šarčevića koji je bio jedan od prvi elektora na osnivanju Nacionalnog savita. Učio sam o običajima i jeziku od njega, a prvi legat kojeg ostavljam je knjiga koju sam napiso o njemu, a moje angažovanje je vid nastavka puta njegovim stopama. Želim doprinet informisanju, širenju zajednice i umrižavanju institucija i omogućit svima da se uključe. Jaka zajednica počinje od obavištene čeljadi. Svu svoju stručnu podršku daću u osnivanju Zanatskog centra, jedne radionice, za penzionere, al i ljude dobre volje koje žele radit i stvarat.

Konferencija za medije zaključena je obraćanjom **Dušana Ivića**, kandidata s liste.

– Tokom mandata protekli saziva Savita sam pomago rad, nisam do sad bio član Savita, a u budućnosti bi želio, zato sam se priključio jednoj ekipi koja je po meni zdravo dobra, da kroz buduće vrime privučemo mlade ljude da se uključe u rad. Da Bunjevci zanavik znaju ko su, šta su, di su njim koreni, kako im je poriklo. Ovo je prava lista da sačuvamo sebe i naš divan u ovoj varoši koji je, nakon dugo godina, ponovo službeni, što je zasluga prithodnog Savita.

Na kraju je dr Kujundžić Ostojić dodala:

– Podržavaje nas članovi svi bunjevački udruženja, podržavaje nas naši Bunjevci iz Mađarske, iz inostranstva, nuz nas je bunjevački narod, to nam je najvažnije. Nismo politička stranka i nismo politički orjentisani, naša politika su samo naši Bunjevci.

Prema pridloženoj Izbornoj listi kandidati za članove Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine su: **Suzana Kujundžić Ostojić, Tihomir Vrbanović, Miloš Ćuković, Ruža Josić, Gabriela Diklić, Dušan Ivić, Marija Šamu, Jelena Vukčević, Stipan Brajkov, Svetlana Mormer, Silvija Dakić, Diniško Romić, Milka Kujundžić, Ivica Vert, Antun Romić, Maša Mladenović, Josip Bošnjak** i **Mirko Ivanković**.

N. S.

Lista broj 1: „Bunjevci ujedinjeno za Srbiju”

Udruženje „Bunjevačka matica” pridlagač je izborne liste „Bunjevci ujedinjeno za Srbiju”, koja pod rednim brojom „1” učestvuje na izborima za članove Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, zakazanim za 8. novembar 2026. godine.

Pri izboru kandidata za nov saziv Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine rukovodili smo se željom da zajedničkim radom ostvarimo konkretne rezultate za našu zajednicu.

Lista na kojoj je 19 članova spaja mlade i obrazovane ljude s iskusnim pojedincima u bunjevačkoj zajednici.

Pri formiranju liste, vodili smo računa i o teritorijalnoj zastupljenosti, okupljajuć čeljad iz Subatice, Sombora, Malog Bajmaka, Đurđina, Tavankuta, Male Bosne i Lemeša, ko i pridstavnike bunjevački udruženja koja decenijama čuvaje našu tradiciju i nacionalnu svist.

Naši kandidati poznaju potribe svoji sridina, razumiju značaj obrazovanja, informisanja, kulture i očuvanja bunjevačkog jezika.

Prva na listi je **Lazarela Marjanov** iz Subatice, diplomirani ekonomista i direktor NIU „Bunjevački informativni centar”. Slide:

2. **Veljko Vojnić** iz Subatice, master građevinski inžinjer, pridsidnik „Bunjevačke matice”, dosadašnji zaminik pridsidnika Nacionalnog savita i odbornik u Skupštini varoši Subatice;

3. **Dejan Parčetić** iz Sombora, diplomirani ekonomista i pridsidnik Udruženja građana „Bunjevačko kolo” u Somboru, dosadašnji podpridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine i donedavno državni sekretar u Ministarstvu informisanja i telekomunikacija;

4. **Miroslav Vojnić Hajduk** iz Subatice, diplomirani koreograf, pridsidnik „Bunjevačkog kulturnog centra” Subatica, dobitnik nagrade „Pro urbe” Varoši Subatice i član Međunarodnog odiljenja Bugarske akademije nauka i dosadašnji član Izvršnog odbora NSBNM;

5. **Aleksandra Medurić Kalčan**, diplomirani pravnik iz Sombora, pridsidnica Osnovnog suda u Somboru u penziji;

6. **Marija Šustran**, vaspitač i pomoćnik direktora Pridškulske ustanove „Naša radost”;

7. **Denis Babić**, diplomirani profesor fizičkog vaspitanja i sporta iz Bajmaka;

8. **Anđela Moravčić**, arhitektonski tehničar iz Gornjeg Tavankuta;

9. **Ivana Praštalo**, strukovna vaspitačica iz Đurđina;

10. **Nikola Žuljević**, diplomirani ekonomista, Sombor, sudski veštak i član Izvršnog odbora NSBNM;

11. **Tamara Babić**, diplomirani ekonomista, Subatica, pridsidnica Udruženja građana „Bunjevačka kasina".

12. **Biljana Mamužić**, diplomirana vaspitačica, Subatica;

13. **Josip Ostrogonac**, referent za poljoprivridu, Sombor;

14. **Nataša Ostrogonac**, strukovna vaspitačica, Subatica;

15. **Božidar Rudić**, saobraćajni tehničar, Mala Bosna;

16. **Antun Fratrić**, stočarski tehničar, Sombor;

17. **Sonja Buljovčić**, master strukovna vaspitačica, Subatica;

18. **Diana Ostrogonac**, diplomirani ekonomista, Sombor;

19. **Marina Sakač**, strukovna vaspitačica, Subatica.

Med kandidatima na listi nalaze se pridstavnici i članovi Udruženja „Bunjevačka matica", UG „Bunjevačko kolo" iz Sombora i Bunjevačkog kulturnog centra iz Bajmaka koji su do sad imali većinu u NSBNM.

Bili su pokretači brojni projekata i zaslužni su za uvođenje bunjevačkog jezika u službenu upotribu u Subatici, izgradnju „Bunjevačke kuće", ko i za otvaranje vrtića na bunjevačkom i srpskom jeziku u Dolnjem Tavankutu.

Pokrenili su inicijativu i dogovorili saradnju s Filozofskim fakultetom za uvođenje Lektorata za bunjevački jezik, nuz podršku Ministarstva prosvite Republike Srbije.

Trenutno, zajedno s lokalnom samoupravom, rade na tom da „Bunjevačka dužijanca" u Subatici i Somboru ponovo postane, u punom smislu riči, varoška manifestacija ko što je starinom, do nedavno bila i da je niko više ne mož svojatat.

Naši prioriteti su nastavak započeti aktivnosti i novi razvojni projekti:

1. Ostvarivanje statusa za UG „Bunjevačka matica"

Jedan od naši prioriteta jeste da se, u skladu s važećim propisima i kroz odgovarajuću proceduru, obezbedi odgovarajući status za UG „Bunjevačka matica". Ko najstarija bunjevačka institucija, osnovana 1925. godine, „Bunjevačka matica" pridstavlja jedan od najvažniji stubova kulturnog, prosvitnog i nacionalnog života Bunjevaca. Godina 2025. obilužila je sto godina od njezinog osnivanja, što je prilika da se njezin istorijski značaj potvrdi i konkretnom podrškom njezinom daljem radu.

Zalagaćemo se za stvaranje bolji uslova za rad „Matice", očuvanje njezinog nasliđa, unapriđenje izdavačke dilatnosti, naučno istraživanje bunjevačke prošlosti i razvoj novi programa naminjeni svim generacijama.

2. Uvođenje službene upotribe bunjevačkog jezika u Somboru

Naš cilj je da se, nakon što je u Subatici 2021. godine uveden bunjevački jezik u službenu upotribu, nastavi rad na stvaranju uslova za uvođenje službene upotribe bunjevačkog jezika u varoši Sombor, u skladu sa zakonskim mogućnostima i propisanom procedurom.

Smatramo da Bunjevci u Somboru tribaje imat mogućnost da svoj jezik niguju i koriste u javnom životu, a da se njev identitet uvažava kroz rad varoški institucija, obrazovanje, kulturu i informisanje. Nastavićemo razgovore s pridstavnicima lokalne samouprave i nadležnim institucijama kako bi se ovaj cilj ostvario.

3. Nastavak izgradnje „Bunjevačke kuće"

Nastavićemo aktivnosti na izgradnji „Bunjevačke kuće", za koju su već dobijena sridstva. Naš zadatak je da se obezbedi kontinuitet finansiranja i realizacije projekta kako bi „Bunjevačka kuća" postala trajno misto okupljanja, stvaranja i pridstavljanja bunjevačke zajednice.

Ona treba bit prostor za kulturne programe, promocije knjiga, naučne skupove, radionice, izložbe, susrite mladi i stariji, ko i za rad udruženja i stvaralaca. Želimo kuću koja će čuvat našu prošlost, al i otvarat vrata novim idejama i generacijama.

4. Otvaranje Lektorata za bunjevački jezik

U saradnji sa resornim ministarstvom i nadležnim akademskim ustanovama, zalagaćemo se za otvaranje Lektorata za bunjevački jezik na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, u skladu sa akademskim i zakonskim uslovima.

Lektorat bi omogućio sistematičnije izučavanje bunjevačkog jezika, njegovu promociju u akademskoj zajednici i stvaranje novi mogućnosti za mlade koji se žele bavit jezikom, književnošću, kulturom, obrazovanjom i istraživanjom bunjevačkog identiteta.

5. Stipendije za mlade Bunjevce

Budućnost naše zajednice zavisi od mladi, njevog obrazovanja i mogućnosti da razvijaje svoje talente. Zato ćemo se zalagat za uspostavljanje programa stipendiranja mladi Bunjevaca, kroz saradnju sa institucijama, fondacijama, privridnicima i drugim donatorima.

Posebnu pažnju posvetićemo studentima i učenicima koji postižu dobre rezultate, ko i mladima koji se opridiljuju za studije jezika, književnosti, istorije, kulture, obrazovanja i drugi oblasti važni za razvoj bunjevačke zajednice.

6. Podrška Bunjevcima u Mađarskoj

Želimo nastavit i dodatno unapridit odličnu saradnju koju smo uspostavili s Bunjevcima u Mađarskoj. Naš cilj je da im pružimo podršku u nastojanjima da njev nacionalni identitet bude pripoznat i da ostvare mogućnost za priznavanje statusa nacionalne manjine u Mađarskoj, u skladu s tamošnjim zakonodavstvom.

Zalagaćemo se za povezivanje naši institucija, udruženja i kulturni stvaralaca, razminu iskustava, zajedničke projekte i očuvanje bunjevačkog jezika, običaja, kulture i tradicije. Virujemo da povezanost Bunjevaca, brez obzira na državne granice, pridstavlja važan oslonac očuvanja našeg zajedničkog nasliđa.

7. Vrtić s cilodnevnim boravkom na srpskom i bunjevačkom jeziku u Gornjem Tavankutu

Jedan od značajni razvojni projekata, posli otvaranja vrtića na bunjevačkom i srpskom jeziku u Dolnjem Tavankutu, jeste stvaranje uslova za otvaranje vrtića s cilodnevnim boravkom u Gornjem Tavankutu, u kojem bi se srpski i bunjevački jezik koristili u radu s dicom, u skladu s propisima i mogućnostima pridškulskog obrazovanja.

Želimo da najmlađi odrastaje u podsticajnom okruženju u kojem će kroz sigru, pismu, pripovitke, običaje i svakodnevne aktivnosti upoznavat bunjevački jezik i kulturu, nuz kvalitetnu brigu i vaspitno-obrazovni rad.

Ovaj projekat vidimo ko ulaganje u budućnost, jel se ljubav prema maternjem jeziku, poštivanje sopstvenog identiteta i uvažavanje drugi kultura najbolje razvijaje od najranijeg ditinjstva.

Lazarela Marjanov
Lista 1: „Bunjevci ujedinjeno za Srbiju"

JEDANAJST UDRUŽENJA PODRŽALO LISTU „BUNJEVCI UJEDINJENO ZA SRBIJU"

Izbornu listu broj 1: „Bunjevci ujedinjeno za Srbiju" podržalo je jedanajst bunjevački udruženja iz Srbije i Mađarske.

Podršku su iskazali UG „Bunjevačko kolo" iz Sombora, BKC Bajmak, BKC Subatica, UG „Bunjevačka kasina", Bunjevački media centar, BKC „Lemeški Bunjevci" iz Lemeša, BKC Tavankut, BKC Čonoplja, KUD „Bunjevka", UK „Etno kuća Kuntić", Međunarodno udruženje Bunjevaca iz Baje (Mađarska) i Bunjevačko kulturno udruženje „Neven" iz Kačmara (Mađarska).

Lista broj 2: „Dr Suzana Kujundžić Ostojić – Nek se znade, da Bunjevac živi!”

Ko nosilac liste, i s rukovodećim iskustvom od tri mandata u Nacionalnom savitu, odabrala sam ljude koji: mogu, oće i znaju. Bit član Nacionalnog savita je ozbiljan zadatak, velika čast i obaveza.

Triba bit aktivan četri godine, dolazit redovno na sidnice Savita, na nacionalne praznike, i ne samo to. Potribno je radit, da bi se kaka manifestacija održala, da bi bila pripravljena kako triba. Sve što smo radili u poslidnje četri godine, urađeno je većinom s ljudima koji su na našoj listi. Oni su nosili sve zadatke koje je tribalo odradit, bilo da je to organizacija „Prela”, „Dužijance”, izložbi, manifestacija vezani za dicu, obrazovanje... Tim ljudi koji je radio požrtvovano. Pridsidnik Odbora za kulturu radio je s nama čak i dok je bio na ličenju u bolnici. Nismo stajali. I ništa nam nije bio izgovor i priprika. Na našoj listi su ljudi različiti zanimanja i stepena obrazovanja, onako kaka nam je i zajednica, šarolika. Sotim ćemo lakše razumit sve one koje triba da zastupamo i branimo njeve interese, od seljaka, učitelja, ekonomista, visoko obrazovani ljudi razni struka, penzionera...

U buduće odbore uključićemo mlađe ljude, koji bi ode sticali iskustvo, sve što je bitno za funkcionisanje Nacionalnog savita, kako bi njim kad dođe vrime, pripuštili dalji rad, što ističe **Dušan Ivić**. Na mlađima svit ostaje, to nikad ne smimo zaboravit!

Obrazovanje je, za našu listu, odbor koji je najvažniji i od kojeg zavisi budućnost naše zajednice. Više od 10.000 učenika je prošlo kroz izborni predmet Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture, od kad se on pridaje u škuli. I to je ogroman resurs mladi ljudi, koji dolaze, u samom startu, s tušta više saznanja o svojem narodu, identitetu i njevo vrime tek dolazi. Mnoge od aktivnosti potribne za obrazovanje radili smo nuz pomoć Bunjevačkog edukativnog i istraživačkog centra „Ambrozije Šarčević”. Radila sam na uvođenju bunjevačkog jezika u sridnje škule, udžbenicima i gramatiki za škule, zajedno s učiteljicom **Ružom Josić**, dok nam je **Gabriela Diklić** bila savitnik za jezik i autorka mnogi književni priloga u njima. Organizovala sam deset godina takmičenja „Volim bunjevački”, „Dičiju nedilju”, u kojoj su velik doprinos dale **Jelena Vukčević** i **Svetlana Mormer**. Već 15 godina organizujem ekskurzije za dicu koja uče bunjevački, unatrag dvi godine i „Dičije prelo”. „Božićne” i „Uskršnje izložbe”, koje služe, kako za podilu paketića, tako i za promociju ovog predmeta. Sad je potribno razmišljat o koraku dalje. Prvo, kad je kampanja za upis dice na Bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture, u tom triba da učestvuju i svoj doprinos daju sva bunjevačka udruženja i šira bunjevačka zajednica. Zafaljivam se pridavačima bunjevačkog jezika, koji pridano rade, animiraje dicu da s voljom i ljubavlju, pohađaje ovaj predmet. Započeti su prigovori oko Lektorata za bunjevački jezik, koje je potribno završit, što bi dalo jedan zaokruženi sistem učenja bunjevačkog jezika. Ipak, na obrazovanju na maternjem jeziku, moraće se i mimo tog radit tušta. S

naglaskom na tom, da se bunjevački jezik čuva najbolje u porodici, a članovi Savita, koji divane bunjevački u svojim javnim nastupima i na sidnicama, daju najbolji primer u očuvanju jezika. Učenje jezika u vrtićima je još jedan od načina čuvanja jezika, s otvaranjom vrtića smo počeli još prija šest el sedam godina, konačno je otvoreno jedno odiljenje, što je odlično, al taki grupa mora bit daleko više po varoši, i drugim selima, ako mislimo napridovat. I zato ćemo se zalagat.

Kultura u našoj zajednici je od samog početka i osnivanja Nacionalnog savita nuz pomoć Centra za kulturu Bunjevaca, uznapridovala, razgranala se. Manifestacije i nacionalne praznike koje organizuje Nacionalni savit sa Centrom postale su poznate širem auditorijumu. Za naše „Prelo" traži se karta više, „Dužijanca" okupi cilu varoš, što svidoči brojna publika. Tu su tematske izložbe za Božić, Uskrs, kad se naši ljudi okupe, uživaje u izloženim eksponatima, kroz koje se čuva tradicija, u čemu pomažu **Milka Kujundžić, Slivija Dakić**, al se i poveziva sadašnjost. Sve to urađeno je, najvećim dilom, nuz pomoć dva bunjevačka udruženja, KUDŽ „Bratstvo"s **Antušom Romićom** i **Tihomir Vrbanović** i KUD „Aleksandrovo". I na njevom angažmanu i podrški, tušta fala.

U narednom periodu, potribno je obuvatit širi opseg ljudi, ne bazirat se samo na folklornom okupljanju, neg ponudit raznovrsnije mogućnosti, putom raznovrsniji sekcija, i drugi vidova bavljenja kulturom. Tako bi obuvatili veći broj pripadnika bunjevačke zajednice, što nam je i cilj, što ističu **Marija Šamu, Josip Bošnjak**. Jedan od naši budući članova Nacionalnog savita **Miloš Ćuković**, ima pridlog osnivanja „Zanatskog centra", di bi se okupljali majstori svi struka u penziji, a koji bi po popularnim cinama, radili popravke najširega spektra. I to bi bilo jedan vid pomoći i aktivizma. Posebnu pažnju smo posvetili staroj sorti žita bankut, njezinom nigovanju i uzgajanju, s ciljom da, osim za etno-postavke za „Dužijancu", kasnije počnu služit i za pripravljjanje kadgodašnjeg kruva, bunjevački ila i tista. Za to će bit zaduženi **Stipan Brajkov, Ivica Vert** i **Diniško Romić**.

Informisanje u bunjevačkoj zajednici ima sve potribne uslove da radi nesmetano i kvalitetno. Ipak, stiče se utisak da ljudi nisu najbolje informisani o našem radu, ciljovima. Moramo se više obraćat mladima, priko društveni mriža, koje su njima atraktivne, od instagrama do tik toka. Što zahtiva drugačiji pristup medijskom sadržaju i prezentovanju u kraćoj, dinamičnijoj formi. Isto bi tribalo primenit na naše radio emisije, di bi tribalo angažovat daleko više saradnika, pogotovo mladi, koji triba da uđu u medijski svit i javnost u svojoj zajednici. Lip primer kako mož doprinet informisanju svoje zajednice je **Mirko Ivanković**, koji svaki bunjevački događaj medijski proprati, uobliči, i širi na svojoj fejsbuk stranici. Kad bi to radili samo svi članovi Nacionalnog savita, daleko bi stigli po pitanju informisanja i animiranja zajednice. U vrime dok sam bila direktor Bunjevačkog informativnog centra „Bunjevačke novine" su se mogle kupit u svakom dućanu u varoši i selu, u bodicama... To je potribno vratit, i proširit, koliko god je moguće.

Službena upotriba jezika i pisma je oblast, na kojoj sam radila čitava tri mandata, kako bi od samog naziva Odbora, postala jedna živa i upotribljiva cilina. Počevši od standardizacije bunjevačkog jezika kroz „Bunjevačke novine" koje sam uređivala, do osnivanja i pokrećanja dičijeg lista „Tandrčak", pa kroz brojna bunjevačka izdanja di je jezik dobio svoj oblik i pravac kojim se dalje razvija i upotribljava. Radila sam na „Bunjevačkom ričniku", više od šest godina, „Gramatiki" i „Pravopisu", sve zajedno još dodatni pet godina. To je ogroman naučni poduhvat, na koji sam izuzetno ponosna. Tek nakon tog uslidila je i procedura uvođenja službene upotribe jezika i pisma, koju sad, ko i sve što je uspišno, svojataje svi, a ponajviše oni koji u njoj nisu učestovali.

Danas se u Nacionalnom savitu svakodnevno privode brojni dokumenti na bunjevački jezik, za potribe Varoši Subatice. Položila sam i za sudskog privodioca na bunjevačkom jeziku, kako bi privodi bili na što većem nivou, i imali zvaničan sertifikat. Već kad ulazite u varoš sustrićete se sa saobraćajnim oznakama na bunjevačkom jeziku, nazivi institucija, koji jasno pokazivaje da tu živi bunjevački narod. Otvoreno je odiljenje na bunjevačkom jeziku u Varoškoj biblioteki, **Maša Mladenović** nas je tad sprovela i pokazala police s bunjevačkim knjigama, koje imaje mista da se na nji poslaže još tušta bunjevački izdanja. Ipak, posla oko službene upotribe jezika i pisma ima još tušta, potribno je da sve one kulturne institucije koje je Nacionalni savit označio da su od značaja, svoje internet stranice imaje i na bunjevačkom jeziku, javni natpisi na njima također triba da se upotpune. I, opet ću naglasit, bunjevački triba da se što više divani u javnoj i privatnoj upotribi, samo tako ćemo ga uspit sačuvat, unapridit i prinet mlađim naraštajima.

Za budućnost bunjevačke zajednice zaduženi smo svi zajedno. Koliko budemo svisni odgovornosti, potribe zalaganja za nju – ne samo deklarativno nego svojim dilima, kulturi dijaloga i ophođenja jedni prema drugima, a onda i ko primer ciloj zajednici, depolitizaciji i vraćanju na naše osnovne zadatke i ciljove, koje ima Nacionalni savit. Kad to budemo imali i kad se na to „podešavanje" ne budemo vraćali prilikom svaki izbora za Nacionalni savit, možemo divanit o budućnosti.

Za nas su odgovornost članova Savita, ključni za dalji rad, zalaganje da svojim primerom pokrenu i druge, i da nesebično sebe daju ovi četri godine svojoj zajednici, kako bi unapridili njezino stanje.

Za sve ovo, navedeno potriban je prostor di će se radit, te očekivamo da se radovi na „Bunjevačkoj kući" privedu kraju što prija, jel sam uspila obezbedit sridstva i za kupovinu i za popravku iste, koja su prosliđena Varoši. Potribno je unapridit i razvit naše manifestacije do nivoa turističke ponude širem regionu. I, u svemu tom, trudit se da u tom učestvuje što više mladi naraštaja. Osnovat Radni tim za omladinu, čut šta oni žele i dat njima da organizuju događaje po njevoj miri i potribama, a u duhu bunjevačkog identiteta.

Cilu svoju obrazovnu i radnu karijeru posvetila sam bunjevačkom narodu. Okupila sam tim ljudi koji me u tom žele i mogu pratit. Više od dvadeset godina pridanog rada na svemu što je bilo potribno da ustanemo i s ponosom kažemo: „Nek se znade, da Bunjevac živi!"

Sve što sam navela prija tri izborna ciklusa da su nam ciljovi, danas je ispunjeno. Dila stoje iza nas. To se lako mož vidit na tadašnjem izbornom flajeru. Danas je potribno sve ono što je urađeno, zaokružit. I razvijat dalje, kako bi sve počelo funkcionisat ko uređen sistem, di svako zna svoje misto i zadatak koji, kad ga se prihvati, odgovorno izvrši. Ukoliko to budemo uspili u naredne četri godine i ono što nisam navela, uspićemo uradit.

Zafaljivam svima koji nas podržavaje, tu je pridlagač liste BEIC „Ambrozije Šarčević", te UIK „Centar za kulturu Bunjevaca", Fondacija „Mijo Mandić", KUDŽ „Bratstvo", KUD „Aleksandrovo", UG „Bunjevačka vila", UG „Bunjevci" iz Novog Sada, bunjevačke zajednice iz Mađarske i Austrije. Ko i brojni članovi drugi bunjevački udruženja, koji pripoznaju naš rad, želju za napritkom. Sve nji pozivam da glasaje za nas i da se zajedno, oma posli izbora latimo posla.

Suzana Kujundžić Ostojić
Lista 2: „Dr Suzana Kujundžić Ostojić – Nek se znade, da Bunjevac živi"

Lista broj 3: „Bunjevci za svoj identitet – Savez bački Bunjevaca”

U programu „Saveza bački Bunjevaca” stoji da radimo na očuvanju nacionalnog identiteta Bunjevaca ko autohtone nacionalne manjine u Republiki Srbiji.

„Saveza bački Bunjevaca” izlazi na izbore za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine sa listom „Bunjevci za svoj identitet”. To znači da se mi ne borimo za bilo koju vlast u državi, odnosno državu ko taku, neg za ostvarivanje prava u državi u kojoj živimo, brez obzira na vlast. Ta prava odnose se prvenstveno na svoj identitet, odnosno na svoje ime, na svoj jezik, na obrazovanje, na informisanje, na očuvanje kulture, na nigovanje tradicije...

Na tom putu imali smo do sad i neostvareni ciljova i uspiha. Od neostvareni ciljova navešću samo jedan – ričenica „Država Srbija pripoznaje Bunjevce ko autohton južnoslovenski narod” bila je zapisana ko transparent i smatrala bi se najvećim uspihom bunjevačke zajednice. Iz tog razloga ova ričenica bila je direktan povod da se Skupštini Vojvodine od strane Nacionalnog savita podnese zahtiv da se naredba da Bunjevci ne postoje neg se imaje smatrat Hrvatima, deklaracijom Skupštine Vojvodine proglasi aktom asimilacije i tako otklone svi nesporazumi i sve poslidice kadgod donete take naredbe, al je činjenica da akt deklaracije do sad nije razmatran. Ako budemo imali uslova, ponovićemo taj zahtiv, jel se tim pokaziva stvaran i iskren odnos prema identitetu.

Jedan od uspiha je proglašenje bunjevačkog jezika ko službenog jezika u Subatici. Smatram da sam tom činu, ko tadašnji član Nacionalnog savita i lično doprino, iako je potribno kazat da je najveći doprinos dala pridsidnica Nacionalnog savita i tadašnji gradonačenik Subatice. Postignuti su dobri rezultati kad je jezik u pitanju, al lično smatram da su ostali nerišeni problemi koji su zasigurno rezultat zajedničkog življenja u višenacionalnoj sridini u Subatici. Ko primer navodim da se po utvrđenom bunjevačkom jeziku varoš u kojoj živimo zove Subatica. Međutim i svećenik Blaško Rajić varoš u kojoj živimo zvao je Subotica i u pismama Zvonka Bogdana ne piva se o Subatici nego o Subotici. Nek to ostane za stručnu raspravu. Mi triba da se ponosimo da je bunjevački jezik priznat i da je službeni jezik u Subatici.

„Savez bački Bunjevaca” zalagaće se da se odnosi dalje razvijaje. Smatram da su bili dobri odnosi i da smo zajedno radili u prithodnom sazivu Nacionalnog savita, sve do prid same izbore sadašnjeg saziva Savita. Tad je zahtivano od pojedinaca da se formira samo jedna lista za izbore, što znači da izbora ne bi ni bilo, tumačeć to zajedništvom. U ime „Saveza bački Bunjevaca” tom sam se suprotstavio i argumentovano obrazložio, al sam bio optužen za razdor. Tu su nastali problemi koji su na žalost aktuelni i danas. Ja sam, ko i ljudi bliski mojem stavu, potpuno ignorisan od članova Nacionalnog savita ko da i ne postojim u bunjevačkoj zajednici.

Razlog izlaska na zakazane izbore za nov saziv Nacionalnog savita 8. novembra upravo je u namiri da budemo prisutni u Savitu i da, ukoliko budemo mogli, doprinesemo promini loši odnosa i uspostavljanju stvarnog jedinstva.

„Savez bački Bunjevaca” je bunjevačka politička stranka koja je učestvovala u Skupštini Subatice u okviru vlasti i na taj način ostvarivala velike koristi za bunjevačku zajednicu kroz politički rad i to dugi niz godina. Skupštinu sam ko odbornik „Saveza bački Bunjevaca” napuštio ne zbog sukoba sa vlašću u varoši, neg zbog problema oko kupovine takozvane „Bunjevačke kuće” u Subatici. Kuća više nije „Bunjevačka”, sad je varoška. Nakon izlaska iz Skupštine nismo javno istupali u namiri da se ne stvaraje novi problemi. Šta će i kaka će bit konačna namina ovog objekta ostaje da se vidi.

Zalaganje „Saveza bački Bunjevaca” biće da se bunjevačkoj zajednici obezbedi objekat sa svim pratećim troškovima i tako omogući rad bunjevački ustanova i da od

SAVEZ BAČKIH BUNJEVACA

Izbori za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine

Lista 3:

„Bunjevci za svoj identitet – Savez bački Bunjevaca"

tog ima korist bunjevačka zajednica.

„Savez bački Bunjevaca" pomago je rad i razvoj bunjevačke zajednice na više načina. Navešću nike:

– Osnovo je i potpuno uredio i opremio objekat u Novom Sadu (Petra Kočića 1). To je u suštini bio Dom za studentkinje iz naši krajova koje su studirale u Novom Sadu. Imale su sa svojim okruženjom uslove za boravak i rad gotovo bresplatno. Objekat je vraćen varoši, oprema uništena, a sve zbog odnosa sadašnjeg Nacionalnog savita koji od kako je formiran ni jedan dinar nije odobrio po konkursima na osnovu koji je taj Dom održavan. Napominjem samo da je Dom otvorio tadašnji gradonačelnik Novog Sada u prisustvu pridstavnika Nacionalnog savita. Objekat više nije moguće obnovit, al je zadržano Udruženje „Bunjevački kulturni centar Novi Sad" i naše nastojanje biće da se ovo Udruženje održi i da, na žalost, u skromnijim uslovima dalje radi dok se ne steknu bolji uslovi i ponovno razumivanje zajednice, odnosno Nacionalnog savita, čemu se nadamo.

– Pomago je rad Udruženja „Bunjevački omladinski centar" u Subatici. Osnovna dilatnost bila je rad sa mladima i to prija svega na polju informisanja na bunjevačkom jeziku za mlade i na polju razvoja informatike i korišćenja računara. Sve je pristalo kad je Savit u sadašnjem sazivu odbio bilo kakvu dalju podršku projektima na osnovu koji je to funkcionisalo i učionica više ne postoji. Prostor je vraćen varoši iz finansijski razloga, a oprema i računari stoje neupotrebljivi. Nastojaćemo da bar u nikoj miri obnovimo taj rad tako da se odnosi u novom Nacionalnom savitu promine u pozitivnom smeru. U istoj učionici radila je redakcija mladi na izdavanju Lista za mlade na bunjevačkom jeziku „Bocko". U jednom periodu članovima redakcije bila je obezbeđena i pomoć u vidu „stipendije", a nuz pomoć Savita i „Bunjevačkog informativnog centra". List za mlade „Bocko" je i distribuiran priko „Bunjevački novina". Finasiranje je bilo obezbeđeno putom projekata nuz pozitivno mišljenje Nacionalnog savita sve do novog, sadašnjeg, saziva kad je ta pomoć potpuno blokirana i redakcija praktično pristala radit. „Bunjevački omladinski centar" uspio je ovaj uredno registrovan medij za mlade na bunjevačkom jeziku sačuvat i on i danas izlazi, na žalost, u zdravo smanjenom obimu i s daleko manje saradnika.

Naše nastojanje biće da se medij za mlade sačuva i pomogne pozitivnim odnosom novog saziva Nacionalnog savita i da se ponovo formira redakcija od učenika koji uče bunjevački jezik.

Da zaključim – „Savez bački Bunjevaca" je postavio listu pod osnovnim nazivom „Bunjevci za svoj identitet" i naša je namira da utičemo na prominu odnosa u cilju očuvanja identiteta, svojeg imena, jezika, obrazovanja, informisanja, kulture, tradicije... Smatramo da su sadašnji odnosi, na žalost, poremećeni u bunjevačkoj zajednici. Smatramo da je bunjevački birački spisak opterećen velikim brojom birača koji, na žalost, nemaje veze s bunjevačkom zajednicom, ko poslidica raniji odnosa u formiranju spiska. Ako budemo mogli, tražićemo reviziju biračkog spiska bunjevačke nacionalne manjine. Moram kazat da trenutno ne vidim mogućnost za stvarnim prominama, al triba imat nade i triba nastojat da se take promine dese. Smatramo neophodnim da Bunjevci imaje dobru saradnju sa Srbima, al i s Mađarima i Hrvatima ko najvećim manjinskim zajednicama u ovoj sridini.

„Savez bački Bunjevaca" zalagaće se da do izbora naši članova i promina u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine dođe.

Mirko Bajić

Lista 3: „Bunjevci za svoj identitet – Savez bački Bunjevaca"

Tri liste za izbore za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine

Prema informacijama objavljenim na sajtu Republičke izborne komisije u četvrtak, 1. oktobra, proglašena je prva Izborna lista kandidata za članove Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

Udruženje „Bunjevačka matica" podnelo je Republičkoj izbornoj komisiji Izbornu listu pod nazivom **„Bunjevci ujedinjeno za Srbiju"**.

Prema pridloženoj Izbornoj listi kandidati za članove Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine su: Lazarela Marjanov, Veljko Vojnić, Dejan Parčetić, Miroslav Vojnić Hajduk, Aleksandra Medurić Kalčan, Marija Šustran, Denis Babić, Anđela Moravčić, Ivana Praštalo, Nikola Žuljević, Tamara Babić, Biljana Mamužić, Josip Ostrogonac, Nataša Ostrogonac, Božidar Rudić, Antun Fratrić, Sonja Buljovčić, Diana Ostrogonac i Marina Sakač.

Kako stoji na obrascu objavljenom od strane Republičke izborne komisije podnosilac Izborne liste „Bunjevci ujedinjeno za Srbiju" je Veljko Vojnić.

Na sidnici Republičke izborne komisije, održanoj 12. oktobra, doneto je Rišenje o proglašenju druge izborne liste za izbor članova Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

Listu je pridložio Bunjevački edukativni i istraživački centar „Ambrozije Šarčević", ona nosi naziv **„Dr Suzana Kujundžić Ostojić - Nek se znade, da Bunjevac živi!"**, a na listi se nalaze: Suzana Kujundžić Ostojić, Tihomir Vrbanović, Miloš Ćuković, Ruža Josić, Gabriela Diklić, Dušan Ivić, Marija Šamu, Jelena Vukčević, Stipan Brajkov, Svetlana Mormer, Silvija Dakić, Diniško Romić, Milka Kujundžić, Ivica Vert, Antun Romić, Maša Mladenović, Josip Bošnjak i Mirko Ivanković.

Kako stoji na obrascu objavljenom od strane Republičke izborne komisije podnosilac Izborne liste „Dr Suzana Kujundžić Ostojić - Nek se znade, da Bunjevac živi!" je dr Suzana Kujundžić Ostojić.

Na sidnici Republičke izborne komisije, održanoj 16. oktobra, doneto je Rišenje o proglašenju treće izborne liste za izbor članova Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

Listu je pridložio Savez bački Bunjevaca, nosi naziv **„Bunjevci za svoj identitet – Savez bačkih Bunjevaca"**, a na listi se nalaze: Mirko Bajić, Boris Bajić, Mina Bogdanović, Denis Vukmanov Šimokov, Dragutin Korponaić, Tamara Koska, Branko Cvijan, Darja Bogdanović, Franjo Šarčević, Monika Bosandli, Boris Radak, Miroslav Šarčević, Dušan Kopunović, Veronika Kopunović, Kata Buljovčić i Svetlana Merković.

Kako stoji na obrascu objavljenom od strane Republičke izborne komisije podnosilac Izborne liste „Bunjevci za svoj identitet – Savez bačkih Bunjevaca" je Mirko Bajić.

Izbori za nacionalne savite nacionalni manjina, izmed ostalog i za Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine, zakazani su za 8. novembar. Prema poslidnjim tačnim informacijama oko broja birača upisani u poseban birački spisak za izbor Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine broj birača iznosi 6.553, dok će konačan broj birača bit poznat u susrit terminu glasanja.

N. S.

Saopštenja

Nakon konferencije za medije koju su održali pridstavnici Liste 2: „Dr Suzana Kujundžić Ostojić – Nek se znade, da Bunjevac živi" na adresu NIU „Bunjevački informativni centar" stigla su saopštenja pojedini udruženja, a odnose se na dio izjave u kojima pridstavnici Liste 2 ističu kako imaje podršku članova svi bunjevački udruženja.

Putom saopštenja obratili su se Bunjevački kulturni centar Subatica, Udruženje građana „Bunjevačka kasina", Kulturno-umitničko društvo „Bunjevka" i UK „Etno kuća Kuntić".

U njima se, izmed ostalog kaže:

Bunjevački kulturni centar Subatica

„...Bunjevački kulturni centar Subatica obavištava javnost da ne podržava navedenu listu i demantuje pridstavljanje podrške bunjevački udruženja ko jednoglasne.

Bunjevački kulturni centar Subatica pruža podršku isključivo Listi broj 1 – 'Bunjevci ujedinjeno za Srbiju' koju je pridložila Bunjevačka matica.

Smatramo da jedino nuz ovu listu rad BKC-a ima jasnu perspektivu, uslove za kontinuitet i mogućnost daljeg razvoja..."

UG „Bunjevačka kasina"

„... Povodom izjave dr Suzane Kujundžić Ostojić da sva bunjevačka udruženja podržavaje njezinu izbornu listu, smatram neophodnim da javnost obavistim da Udruženje 'Bunjevačka kasina' ne podržava njezinu Listu broj 2. Našu podršku ima isključivo Lista broj 1 – 'Bunjevci ujedinjeno za Srbiju'.

Taku odluku zasnivamo na konkretnom iskustvu. Prema mojem ličnom iskustvu u radu Udruženja, upravo je postupanje Suzane Kujundžić Ostojić pridstavljalo pripriku zbog koje 'Bu-njevačka kasina' nije mogla nesmetano radit i ostvarivat svoje ciljove..."

KUD „Bunjevka" i UK „Etno kuća Kuntić"

„Naša udruženja već su se jasno i nedvosmisleno izjasnila da podržavaje isključivo izbornu Listu broj 1 'Bunjevci ujedinjeno za Srbiju'. Pri tom stavu ostajemo.

Ne prihvatamo da se uopštenim izjavama stvara utisak da podržavamo Listu broj 2, suprotno podršci koju smo već javno iskazali..."

Do momenta zaključenja ovog izdanja „Bunjevački novina" drugi saopštenja po ovoj temi nije bilo, nit reakcije pridstavnika Liste 2: „Dr Suzana Kujundžić Ostojić – Nek se znade, da Bunjevac živi!"

N. S.

SUBATICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA OKTOBAR

In Memoriam: Preminio gradonačelnik Subatice Stevan Bakić

Gradonačelnik Varoši Subatice **Stevan Bakić** preminio je 10. oktobra, u 60. godini života, posli duge i teške bolesti.

Stevan Bakić rođen je 14. marta 1967. godine u Baru. Odrasto je i školovo se u Titogradu, današnjoj Podgorici, di je završio sridnju Ekonomsku školu. Diplomiro je na Višoj školi za sportske trenere u Beogradu, Fakultetu fizičke kulture u Nišu i Fakultetu za uslužni biznis u Sremskoj Kamenici, stekavši zvanja višeg sportskog trenera, profesora fizičke kulture i diplomiranog ekonomiste. Profesionalnu karijeru započo je 1987. godine u Carinarnici Jasenica, a od 1991. do 2003. godine radio je u Carinarnici Subatica. Nakon angažmana u Studentskom centru Subatica, 2008. godine zaposlio se u Elektrodistribuciji Subatica, di je najprija obavljo funkciju šefa Službe za javne nabavke, a od 2014. godine bio je direktor ogranka. Bio je član Srpske napridne stranke, a na lokalnim izborima 2016. godine izabran je za odbornika u Skupštini Varoši Subatice, di je obavljo funkciju pridsidnika odborničke grupe SNS-a. Za gradonačelnika Subatice prvi put je izabran 21. avgusta 2020. godine, a na toj funkciji osto je i nakon lokalni izbora 2024. godine, kad mu je poviren drugi mandat.

Na čelu Varoši provo je štogod više od šest godina, tokom koji je učestvovo u vođenju lokalne samouprave i realizaciji brojni varoški i infrastrukturni projekata. Dao je veliki doprinos razvoju bunjevačke nacionalne zajednice ko i uvođenju bunjevačkog jezika ko četvrtog jezika u službenoj upotribi na teritoriji Varoši Subatice 2021. godine što je za bunjevačku zajednicu bilo od velikog značaja, jel smo opet dobili mogućnost bit ravnopravni s drugim manjinskim zajednicama koje su već imale službeni jezik u upotribi na teritoriji Varoši Subatice. Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine je 2022. godine gradonačelniku Stevanu Bakiću na svečanoj sidnici jednog od bunjevački nacionalni praznika „23. februar – Dan izbora prvog nacionalnog savita" dodilio priznanje „Ivan Antunović". Ovo posebno priznanje mu je dodiljeno za posebni doprinos na očuvanju nacionalnog identiteta Bunjevaca.

O gradonačelnikovom radu na Komemoraciji koja je održana u utorak, 13. oktobra u Velikoj vićnici Varoške kuće, divanio je **Srđan Samardžić**, pomoćnik gradonačelnika:

– Govorit o Stevanu znači govorit o čoviku koji je virovao da dužnost gradonačelnika nije samo odgovornost koja se nosi u Varoškoj kući, već obaveza da se bude med ljudima, da se čuje njev glas, razumiju njeve brige i traži način da se njevi problemi riše. Bio je posvećen svojem poslu, i svistan da gradonačelnik mora bit dostupan građanima. Primo ji je i s velikom pažnjom, saslušo njeve molbe i probleme i nastojo pomoć tamo di je pomoć bila potribna.

Od Stevana Bakića prigodnim govorom oprostio se i pridsidnik Srpske napridne stranke **Miloš Vučević**, a u ime Varoškog odbora SNS-a na komemoraciji se obratila **Jasmina Stevanović**.

Istog dana Stevan Bakić je saranjen na Pravoslavnom groblju u Dudovoj šumi.

Obilužena 82. godišnjica oslobođenja Subatice od fašizma

Polaganjom vinaca na Spomenik žrtvama fašizma i na Spomen-kompleks palim Crvenoarmejcima obilužena je 82. godišnjica od oslobođenja Subatice u Drugom svitskom ratu.

Kako je poručio **Aleksandar Toković**, pridsidnik Varoške organizacije SUBNOR-a naša dužnost je da prinosimo prave vridnosti i uspominu na borce na generacije koje dolaze:

– Ova svečanost za sićanje i nezaborav posvećena je 10. oktobru 1944. godine, najznačajnijem datumu u istoriji Subatice, njezinim oslobodiocima, palim i živim borcima, potomcima naše narodnooslobodilačke vojske, našem Prvom subatičkom partizanskom odredu i borcima slavne Crvene armije koji su u sadejstvu slomili otpor neprijatelja, i teško izvojevanu, al očekivanu slobodu doneli našoj varoši i našim varoščanima. Naša dužnost i obaveza je da nigujemo i prinosimo uspomine na komandanta Prvog subatičkog partizanskog odreda, vrhunskog sportistu i heroja Jovana Mikića Spartaka koji je za oslobođenje svoje rodne varoši dao svoj mladi život na oltar slobode.

Prisutnima se na Trgu žrtava fašizma u ime Lokalne samouprave obratio **Srđan Samardžić**, pomoćnik gradonačelnika:

– Oslobođenje nije došlo brez žrtava. U završnim borbama za varoš poginio je i Jovan Mikić Spartak, komandant Subatičkog partizanskog odreda, poznati jugoslovenski sportista i reprezentativac. Na železničkoj stanici, u borbama koje su vođene upravo 10. oktobra, zadobio je smrtne povride. Njegova sudbina, ko i sudbine mnogi drugi učesnika i žrtava rata, podsićaje nas da istorijski datumi nisu samo brojovi u kalendaru. Iza svakog od nji stoje konkretni ljudi, njevi životi, porodice i sudbine.

Nakon polaganja vinaca na Spomenik žrtvama fašizma i prigodnog kulturnog programa, vinci su položeni i na Spomen-kompleks palim crvenoarmejcima na Pravoslavnom groblju u Dudovoj šumi.

Vinac na bistu Jovana Mikića Spartaka

Povodom 82. godišnjice oslobođenja Subatice u Drugom svitskom ratu pridstavnici SUBNOR-a, učenici i građani položili su vinac i na bistu **Jovana Mikića Spartaka** u avliji škule koja nosi ime po ovom narodnom heroju.

Deveti oktobar je dan kad se prisićamo lika i dila Jovana Mikića Spartaka, kazo je pridsidnik varoškog odbora SUBNOR-a **Aleksandar Toković**:

– Ko što znamo Dan oslobođenja Subatice naša varoš slavi 82. put na veliko zadovoljstvo svi građana. Dobili smo slobodu, možemo kazat na poklon, ljudi su dali svoje živote. Dan ranije, u Osnovnoj školi „Jovan Mikić" polažemo cviće i prisićamo se Jovana Mikića, komandanta Prvog partizanskog odreda koji je rukovodio završnim operacijama za oslobođenje Subatice i na nesriću svoj požrtvovani i dugogodišnji rad je završio tako da je on smrtno strado od strane okupatora. Taj poslidnji dan toj tragediji daje na žalost poseban ton čega se nerado sićamo, al nam ostaje u amanet da obilužavamo ovaj dan.

Kako je **Mikloš Olajoš Nađ** iz Centra „Tito" i Udruženja građana „Solidarnost" istako, ni u kom slučaju ne smimo zaboravit borbu protiv fašizma:

– Jovan Mikić je bio izuzetno svestran čovik, piso je pisme, bio je svestrani sportista, balkanski prvak, učesnik Olimpijski igara u Berlinu. Meni je drago što smo ode u školi jer taj duh slobodoljubivosti i borbe protiv fašizma nikada ne smimo zaboravit. Subatica je višena-

cionalna varoš i uvik se mož unet razdor med nas i ne smimo to dozvolit. Najveća vridnost Subatice je život zajedno i danas je naša poruka ovim polaganjom cvića da nigujemo borbu protiv fašizma, da budemo slobodoljubivi i da ne damo ovaj život zajedno, jel Subatica samo tako mož napridovat.

Istog dana vinci su položeni i na Trgu Lazara Nešića, na spomen-biste **Ištvana Kizura, Matka Vukovića, Lazara Nešića** i **Lole Vol**.

Roboti za sortiranje pošiljki

Pošta Srbije puštila je u rad novi poštansko-logistički centar u Subatici sa robotizovanim sistemom za automatizovano sortiranje pošiljaka. Roboti za sortiranje značajno će ubzat procesa dostave paketa, te će tako pomoć zaposlenima, al i korisnicima.

Njegovim otvaranjom Subatica je postala šesta varoš u Srbiji sa robotizovanim sistemom za sortiranje poštanski pošiljki, izjavio je vršilac dužnosti direktora „Pošte Srbije" **Zoran Anđelković**:

– Tržište e-komerca se značajno povećava, a možete samo pritpostavit da svako sortiranje podrazumiva osam ljudi koji pakete uzimaje iz ruke u ruku. Sad ste vidili da to, što bi kazali, jednim klikom iđe oma na 60 različiti pošta, što znači da prija stiže do pošte, a tim i do onog ko je naručio, a svako ko je naručio želi da mu paket stigne što prija. Mi ovo radimo prija svega zbog korisnika, a to pomaže i našim zaposlenima, da na mnogo brži način i na mnogo lakši način odrade svoj poso koji je za nji važan i koji je važan za naše korisnike.

Svečanom otvaranju ovog novog centra prisustvovo je i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Republike Srbije u tehničkom mandatu **Demo Beriša**:

– Ovo je jedan od dokaza da je „Pošta Srbije" pripoznala sve ono što čini život građana jednostavnim i boljim. Svi smo mi na kraju na uslugi građanima.

Kako je kazala **Tatjana Andrić**, direktorica Radne jedinice Pošte Srbije u Subatici, ovaj sistem će umnogome olakšat rad zaposlenima:

– Mi smo dosad ručno obrađivali 2.000 pošiljaka u danu, sad ćemo u satu 1.200 pošiljaka moć obradit što znači bržu prohodnost, veći kvalitet naši usluga našim korisnicima i privridi.

Nenad Ivankov zaposlen je u Post ekspres službi već dvadeset godina i kako kaže, slaže se sa prithodnim sagovornicima da će zafaljujuć robotizaciji poso sortiranja pošte ić značajno lakše:

– Ovaj ubrzani sistem samim tim ubrzava i naš proces zaduženja pošiljaka i sam izlazak na teren, odnosno cilokupan rad od sortiranja do uručenja.

Ivankovu je ovim povodom uručena i zafalnica za doprinos radu i ugledu priduzeća.

Opšta bolnica Subatica obilužila 185 godina postojanja

Svečanim programom, 1. oktobra, obilužen je Dan Opšte bolnice Subatica i 185 godine od osnivanja ove zdravstvene ustanove.

Direktor Opšte bolnice Subatica **dr Saša Dželebdžić** podsitio je na sva značajna ulaganja u opremu, kapitalne popravke ko i razvoj stručnog kadra, al i najavio najveći projekat koji ovu zdravstvenu ustanovu očekiva u budućnosti, a to je rekonstrukcija bolnice. Ko četri ključne stvari direktor je izdvojio Centar za vantilesnu oplodnju, novu magnetnu rezonancu, drugu angiosalu i nov 128-slajsni CT skener. Podsitio je i da u Opštoj bolnici Subatica trenutno radi 240 doktora, dok je nji 52 na specijalizaciji. Organizovanoj svečanosti prisustvovali su i potpridsidnik Pokrajinske vlade i pokrajinski sekretar za zdravstvo **dr Milan Popov** i **dr Ferenc Vicko**, državni sekretar u Ministarstvu zdravlja, pridstavnici Varoši Subatice, institucija, varoški priduzeća, i brojni zaposleni Opšte bolnice Subatica.

Što se tiče Pokrajinske vlade, al i Ministarstva zdravlja oni će nastavit ravnomirno da ulažu u zdravstvo u Vojvodini, a nastaviće da ulažu i u Opštu bolnicu u Subatici, potvrdili su njevi pridstavnici. U sklopu programa onima koji su dali doprinos unapriđenju rada, razvoju i podizanju ugleda subatičke Opšte bolnice uručena su priznanja.

Škula mladi neurologa na Paliću

Palić je i ove godine bio domaćin 14. Škule mladi neurologa Srbije, koju po tradiciji organizuje Društvo neurologa Srbije.

Specijalista neurologije i pridsidnik Organizacionog odbora škule **dr Nikola Momčilović** istako je da je ovogodišnja dvodnevna škula mladi neurologa organizovana u Kongresnoj sali „Velika terasa" na Paliću, ponela naziv „Dijagnostičke metode u neurologiji":

– Ovogodišnja, dvodnevna škula mladi neurologa nosi ovaj naziv s ciljom da se obuvate različiti dijagnostički postupci koje koristimo kako bismo došli do konačne dijagnoze. Naši pridavači, prezenteri i moderatori trudiće se da na najbolji mogući način prinesu to znanje našim učesnicima i slušaocima koji se nalaze u publiki.

Pridavanje na ovom naučnom skupu izmed ostali održo je i **prof. dr Milija Mijajlović**, sa Klinike Univerzitetskog kliničkog centra Srbije i rukovodilac Škule:

– Ova škula zapravo prati tradiciju prithodno organizovani škula neurologa koje su posvećene mladim neurolozima koji zapravo stiču znanja koja ji usmiravaje da ko „gotovi" neurolozi imaje već pripravljen put, odnosno utrasiran put dobrog neurologa. Ode imamo priliku da kroz nikoliko sesija upoznamo mlade neurologe prija svega s onim što je osnova neurologije, a to je koristit alat. Znači divanit sa pacijentom, koristit neurološki čekić, poslušat i pipnit pacijenta, prigledat ga detaljno i sve do zapravo onog što nosi 21. vik, a to je veštačka inteligencija i druge savrimene dijagnostičke metode.

Prema ričima **dr Aleksandra Ristića**, pridsidnika Društva neurologa Srbije, neurološka zajednica u Srbiji u potpunosti je upoznata sa svim savrimenim dostignućima u svitu:

– S ponosom možem kazat, ne samo zato što sam neurolog, da je to zajednica koja zaista voli i žudi za novim informacijama. Danas informacije prolaze u milisekundama, al način na koji ji stručna zajednica prima i njezina radoznalost zaista je zdravo velika, i ponoviću još jedared da je neurološka zajednica u Srbiji potpuno upoznata sa svim savrimenim tokovima neurologije u svitu.

Škula mladi neurologa Srbije na Paliću okupila je blizu 200 stručnjaka iz Srbije i regiona.

Festival mentalnog zdravlja u Subatici

Slogan ovogodišnjeg Festivala mentalnog zdravlja glasi „Sigurni u nesigurnom svitu" dok je tema ovogodišnjeg Festivala „Sloboda, sigurnost i mentalno zdravlje". Kako iz Zavoda za javno zdravlje Subatica ističu, ovogodišnja tema festivala otvara prostor za promišljanje o tome kako se ova tri pojma međusobno prožimaju i oblikuju iskustvo savrimenog čovika.

Dok sigurnost pridstavlja osnov za osićaj stabilnosti i povirenja u svit oko nas, sloboda omogućava razvoj autentičnosti, identiteta i aktivnog učešća u društvu. Njev odnos nije uvik jednostavan, pa tako težnja ka si-

gurnosti može ograničit slobodu, dok sloboda sa sobom nosi odgovornost i neizvesnost.

Institut za javno zdravlje Vojvodine, u saradnji sa brojnim ustanovama i organizacijama, obilužava 10. oktobar, Svitski dan mentalnog zdravlja, organizovanjom Festivala mentalnog zdravlja. Tom prilikom, positioci su bili u mogućnosti bresplatno iskusit prakse koje pomažu u unapriđenju mentalnog zdravlja, kako pojedinca, tako i zajednice. Festival mentalnog zdravlja u Subatici je održan u periodu od 10. do 20. oktobra 2026. godine, a ovim povodom organizovane su razne aktivnosti: pozorišne pridstave, filmske projekcije, koncerti, šetnje u prirodi, tribine, okrugli astali, pridavanja, radionice, izložbe, volonterske akcije.

Podila paketa rane i higijene socijalno ugroženim građanima

U Crvenom križu Subatica organizovana je distribucija paketa rane i higijene socijalno ugroženim građanima povodom Svitskog dana rane i Međunarodnog dana borbe protiv siromaštva.

Kako je istako **Aleksa Petrić**, sekretar Crvenog križa Subatica, podila je počela 16. oktobra, a nastavak podile paketa organizovan je u ponediljak 19. oktobra:

– Ukupno je obezbeđeno 2.500 paketa rane i 750 paketa higijene. Svaka osoba koja dođe po paket sa sobom mora ponet potvrdu od Centra za socijalni rad i na osnovu tog izdajemo paket. Centar za socijalni rad nam je dostavio spisak za ove pakete. Podila zavisi od dinamike koliko se ljudi prijavi za te pakete, al svake godine završava otprilike u aprilu, maju.

Za ovu naminu iz varoškog budžeta je obezbeđeno 8,1 milion dinara.

Promocija filma o trgovini ljudima

U sklopu obilužavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima Crveni križ Subatica organizovo je u ponediljak, 19. oktobra, prikazivanje domaćeg filma pod nazivom „Sestre" u Bioskopu „Aleksandar Lifka".

Kako je kazala volonterka Crvenog križa Subatica **Sara Nikolić**, tematika filma vezana je upravo za trgovinu ljudima:

– Film „Sestre" naš je domaći film i u njemu su prikazane sve karike u lancu trgovine ljudima od vrbovanja, eksploatacije, tranzita, a kasnije sam izlazak iz lanca, kako se postupa sa žrtvama, kroz šta žrtve prolaze u samom lancu i kroz šta prolaze kasnije nakon izlaska iz lanca. Jedan od najčešći oblika eksploatacije jeste seksualna eksploatacija i prvenstvenio su pogođene divojke mlađe od 18 godina, a sad smo dobili informaciju da se sve više pojavljiva i radna eksploatacija ko oblik trgovine ljudima.

Na ovu značajnu temu tokom godine organizuju se i edukacije kroz radionice koje su prilagođene uzrastu mladi, dodaje volonter Crvenog križa Subatica **Nemanja Torbai**:

– Sa mlađim uzrastima radimo radionice „Miša i Maša" a kod stariji osnovaca i sridnjoškulaca se radi standardizovana prezentacija. Ove godine imali smo 50 radionica.

Projekciji filma o trgovini ljudima u ponediljak prisustvovali su đaci Ekonomske sridnje škule „Bosa Milićević", Gimnazije „Svetozar Marković", Hemijsko-tehnološke i Politehničke škule.

Godine ne moraje bit priprika za aktivan život

Međunarodni dan stariji osoba obilužava se 1. oktobra. Ovim povodom u centru varoši održan je prigodan program u kojem su učestvovali naši sugrađani treće životne dobi. Prikazali su aktivnosti kojima se tokom godine bave u Gerontološkom centru i Gerontološkim klubovima, al i svoje ručne radove.

Kako je kazala **Danica Toskić**, koreograf Gerontološkog kluba „Bajnat", sve je lakše nuz dobru organizaciju i dobro društvo:

– Mi imamo sekciju slikanja, folklora, trbušnog plesa, sirtakija, sportske sekcije koje su veoma uspišne. Nikada ne smimo dozvolit da kada se ujtru probudimo da ne znamo šta ćemo od sebe. Toliko ima lipi akcija di se ljudi sastaju, vole i dolaze i odlaze s radošću i osmihom. Samo ne dozvolit da si sam. Probaj, jel niko od nas ne zna šta u nama ćući, koji talenat. Na primer, otkrila u sedamdesetoj godini talenat za slikanje. Svako nosi kaki talenat, samo ga triba iskoristit. Svaka godina je Bogom data i triba ih lipo iskoristit sa radošću. To je moja poruka svim starijim licima. Družite se, nasmijte se, radite ono što volite. Čovik triba shvatit da jedino sam sebi mož pomoć, niko drugi.

Miloje Grbović, direktor Gerontološkog centra Subatica čestito je Međunarodni dan stariji osoba pripadnicima trećeg doba:

– Ovo je prilika da svi zajedno iskažemo zafalnost i poštivanje našim starijim sugrađanima za sve što su doprineli našoj varoši. Ne slavimo samo život, slavimo iskustvo, prijateljstvo i sve ono lipo koje čini naše starije sugrađane.

Prisutnima se ovim povodom obratila i **Milanka Kostić**, članica Varoškog vića zadužena za oblast kulture:

– Dozvolite mi da na samom početku iskažem ono što smatram da je bitno za ovaj dan koji nas podsića na važnost poštivanja, uvažavanja, pažnje i brige prema svima vama koji ste svim znanjom, radom, trudom i odricanjom stavarali i gradili naše društvo. Vaše iskustvo nama je i danas veliki oslonac, a vaša aktivna uključenost u društveni život doprinosi boljem životu cilokupne naše zajednice.

Međunarodni dan stariji osoba se obilužava u skladu sa Rezolucijom 45/106 koju je proglasila Generalna skupština Ujedinjeni nacija 14. decembra 1990. godine, sa ciljom da se naglasi važnost prilagođavanja životnog okruženja potribama i sposobnostima pripadnika trećeg doba.

Pink oktobar – misec posvećen prevenciji raka dojke

Rak dojke najčešće je dijagnostikovan maligni tumor kod žena u svitu. Jedna od 4 maligne bolesti kod žena je karcinom dojke. Prema podacima Svitske zdravstvene organizacije tokom 2024. godine u svitu je registrovano 2,4 miliona novoobolili žena, a umrlo je oko 694 hiljada žena.

Prema podacima Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut" u Srbiji su 2024. godine registrovane 4.544 novoobolile žene od raka dojke, a 1.700 žena je izgubilo bitku sa ovom bolešću. U Severnobačkom okrugu je iste godine obolila od raka dojke 161 žena, a nji 54 su izgubile ovu bitku. Sa stopom incidencije 69,4 na 100.000 žena (iz 2024. godine) Srbija je slična drugim zemljama u okruženju po broju obolili žena. Sa stopom smrtnosti 19,4 na 100.000 žena Srbija je med vodećim zemljama u Evropi zbog dijagnostikovanja karcinoma dojke u kasnoj fazi. Severnobački okrug je sa stopom incidencije od 86,8 i stopom mortaliteta 24,6 na 100.000 žena iznad republičkog proseka. Na osnovu podataka rutinske zdravstvene statistike u 2025. godini u Subatičkoj bolnici je liječeno 112 žena zbog raka dojke, a svaka peta žena je mlađa od 50 godina i nji 35% su starije od 70 godina.

Kako ističu u Zavodu za javno zdravlje Subatica jedna od najvažniji poruka Pink oktobra jeste da je vrime važno, jel rano otkrivanje minja tok

bolesti. Rak dojke u početnim fazama često ne izaziva nikakve tegobe. Upravo zato odsustvo simptoma ne znači da bolest ne postoji. Organizovani skrining omogućava da se promine otkriju kod žena koje nemaje simptome i znake bolesti, odnosno u periodu kada je ličenje najčešće jednostavnije i uspešnije. S druge strane, ukoliko žena ima simptome, el primeti kaku prominu na dojki ne triba čekat naredni skrining prigled, već se triba obratit svom doktoru i započet odgovarajuće dijagnostičke procedure. Posebnu pažnju triba posvitit ženama koje imaje povećan rizik za nastanak raka dojke, zbog pozitivne porodične istorije bolesti el drugi faktora rizika. Za nji se način i učestalost praćenja određuju individualno, u skladu sa procinom doktora.

Iz Zavoda za javno zdravlje podsićaje da je oktobar podsitnik, al briga o zdravlju triba da traje tokom cile godine. Od 1. januara do 30. septembra ove godine u našoj varoši su pozvane 1.982 žene u okviru organizovanog skrininga, a 750 žena ili 52,8% je pristalo na prigled i sve su uradile mamografiju (kada se oduzmu žene koje su po protoklu isključene – 562 žene). Skoro sve mamografije su i očitane (99,7%), a kod 10 žena (1,3%) su uočene sumnjive promine i te žene su upućene na dalju dijagnostiku i ličenje. Zbog kvara mamografa trenutno se skrining mamografije u Opštoj bolonici Subatica ne sprovode. Nuz podršku Pokrajinskog sekretarijata za zdravstvo u MZ Čantavir je od 16. oktobra postavljen pokretni mamograf kako bi žene imale priliku uradit mamografski prigled. U okviru „Moje prve mamografije" pozivaje sve žene starije od 40 godina da urade svoju prvu mamografiju, a za one žene koje su već radile mamografiju važno je da su prošle 2 godine od poslidnje mamografije. Od 24. avgusta do 14. oktobra pokretni mamograf bio je u MZ Bajmak, a po završetku prigleda u Čantaviru dolazi u Subaticu.

Jesenji festival jevrejske kulture

Od 6. do 11. oktobra održan je 12. Jesenji festival jevrejske kulture. I ove godine festival je pripravljen sa ciljom da se jevrejska kultura, nasleđe i stvaralaštvo približe široj publiki.

Kako je istako **Robert Sabadoš**, pridsidnik Jevrejske opštine Subatica, Festival su obilužila pridavanje, pridstava i projekcije, ko i uvik odlično posićeni koncerti:

– Kad smo razmišlajli o programu ondak nam je prid očima bilo to da u ovoj našoj multikonfesionalnoj i multinacionalnoj zajednici pridstavimo zajednicu Jevreja ko jedan pulsirajuć dio čitavog organizma koji se zove Varoš Subatica. Kad smo gledali malo istorijat, vidili smo da ima tušta naši sugrađana jevrejskog porikla koji su bili prisutni i koji su ostavili velik trag u istoriji ove varoši. Ono što je bitno to je da su u svakom slučaju tradicija, običaji i kultura jevrejskog naroda zamišljeni ko jedan most prema ostalima, prema drugim zajednicama, drugim narodima, našim sugrađanima. Želili smo projektovat jednu zajedničku misao o tom kako izgleda suživot.

Festival je počo u utorak, 6. oktobra, koncertom grupe „Šira Utfila" iz Beograda u Subatičkoj sinagogi. U sridu, 7. oktobra publiku u Jevrejskoj opštini Subatica dočekalo je pridavanje teatrologa i dramaturga **Tamaša Olaha**, dok je u četvrtak, 8. oktobra, izvedena pridstava Jevrejskog pozorišta „Golem" iz Budimpešte u Pozorištu „Deže Kostolanji". Dan kasnije održana je projekcija dva porodična videa autorke Sandre Rosenfeld Kac u Jevrejskoj opštini Subatica, dok je subata bila rezervisana za Koncert „Klezmer muzike", Akustičnog etno-sastava „Kontra-kvarteta" iz Maribora koji je bio održan u „Maloj sefardskoj sinagogi" u Senti. Ovogodišnji festival zatvorio je koncert **Bojane Stamenov** i prijatelja.

K. S.

Godine provedene u slobodi

Ko i raniji godina u Subatici će bit obilužen Dan primirja u Prvom svitskom ratu, godine slobode se nižu, baš i ko godine u kojima se organizacije obilužavanja laćaje i pripadnici bunjevački udruženja, koji se nalaze med organizatorima programa.

Prema najavama, za 12. novembar zakazana je svečana akademija „Braća uvek i uvik zajedno", u Narodnom pozorištu u Subatici, od 19 sati. Dan kasnije, 13. novembra, u prostorijama UG „Bunjevačka matica" biće održana istorijska tribina, od 19 sati, dok će istog dana, prijapodne u 10 sati, bit položeni vinci na Spomenik junacima palim za oslobođenje i ujedinjenje od 1912. do 1918. godine na Puškinovom trgu.

Na spomenik kralju Petru I Karađorđeviću vinci će bit položeni 25. novembra, u 10 sati.

Program zajednički organizuju Srpski kulturni centar „Sveti Sava", Bunjevački kulturni centar iz Subatice, Udruženje građana „Bunjevačka matica", Udruženje ratni dobrovoljaca od 1912. do1918. godine, njevi potomaka i poštivalaca, nuz podršku Varoši Subatice.

N. S.

„Bal za Svetu Katu" okuplja Bunjevce u Bajmaku

Bunjevački kulturni centar „Bajmak" i ove godine organizuje tradicionalni Bal za Svetu Katu, koji će biti održan 28. novembra u prostorijama Kulturno-prosvitnog društva „Jedinstvo-Eđšeg" u Bajmaku. Okupljanje je prilika za druženje, divan i nigovanje običaja bunjevačke zajednice, a vrimenski se poklapa i s obilužavanjom nacionalnog praznika Bunjevaca – Dana Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena.

Kako ističe **Ivan Lazić**, pridsidnik BKC „Bajmak", bal se organizuje više od dvi decenije, a i ove godine positioce očekivaje muzika, večera i tombola.

– Bunjevački kulturni centar „Bajmak" i ove godine organizuje „Bal za Svetu Katu". Za zabavu će bit zadužen Tamburaški orkestar „Amanet", mladi orkestar iz Subatice, a pripravili smo bogatu tombolu i večeru. Na meniju će, tradicionalno, bit paprikaš – najavljiva Lazić.

Bal je tokom godina posto jedno od redovni okupljanja mištana i članova bunjevačke zajednice. Posli intenzivni jesenji radova, ovo je prilika da se ljudi okupe, pridahnu, prodivane i razmine iskustva, nuz nigovanje običaja i osićaja pripadnosti zajednici. U organizaciju je uključeno više članova Centra, ko i prijatelji koji svake godine pomažu u pripremi događaja.

– To nam zdravo tušta znači. U organizaciju su uključeni članovi upravnog i nadzornog odbora, a pomažu nam i naši prijatelji, koji se rado odazivaju. Zajedničkim radom na kraju sve lipo ispadne – kaže Lazić.

Bal za Svetu Katu dio je godišnji aktivnosti BKC „Bajmak". Do kraja godine planirana je i „Božićna izložba", za koju će datum bit naknadno utvrđen.

N. S.

GOSTOVANJE „UMITNIČKOG STUDIJA" IZ SOMBORA U RUMUNIJI

Tema – katolička vira

Pridstavnici „Umitničkog studija" iz Sombora su gostovanjom u Rumuniji, još jedared potvrdili kvalitet, talenat i dugogodišnji stručni rad sa svojim polaznicima. Gostovanje mladi talenata na prestižnom likovnom okupljanju u rumunskom mistu Dudešti Veki oduševilo je, kako polaznike Studija tako i organizatore i starije kolege slikare.

Med brojnim umitnicima Bugarske, Rumunije i Srbije, članice somborskog „Umitničkog studija", šesnajstogodišnja **Jelena Dragin** i osamnajstogodišnja **Emilija Ermenc** nuz svojeg učitelja i mentora **Danijela Peršića**, uspišno su učestvovale na Međunarodnom likovnom saborovanju u Rumuniji.

Nastavnik Danijel Peršić istako je naročit ponos na mlade umitnice Jelenu i Emiliju, jel je i sama činjenica da slikaje rame nuz rame s iskusnim i priznatim umitnicima iz tri zemlje bio već zdravo velik izazov.

– Nuz iskusne slikare, organizatori su posebnu čast ukazali mladim nadama, a to su bili troje iz Rumunije i dvi naše umitnice iz Srbije odnosno Sombora. Somborske pridstavnice Jelena i Emilija privazišle su sva očekivanja mentora. U zdravo kratkom roku, primenjivajuć zahtivne likovne motive i tehnike, svaka je naslikala po dva platna veliki dimenzija (70x50 i 60x40 cm). Zalaganje i zrilost u umitničkom izrazu doneli su „Umitničkom studiju" Sombor priznanje i poziv da do godine učestvuju u još većem broju – istako je Danijel Peršić i objasnio:

– Pokazale su nevirovatnu zrilost, fokus i talenat. Slike koje su uradile u kratkom roku i na zdravo zahtivnu temu oduševile su sve prisutne i mentore. Ovaj uspih i poziv za narednu godinu potvrda su da „Umitnički studio" Sombor radi pravu stvar i da naše mlade nade imaje svitlu budućnost u svitu umitnosti – zaključio je Peršić.

Tema ovogodišnjeg saziva bila je katolička vira, a umitnici su stvarali u inspirativnom prostoru ateljea lokalnog muzeja.

– Opridilila sam se da na svoja dva rada slikam motive s Isusom Kristom. Na jednom sam prikazala simboliku križa i uskrsnuća, dok je drugi rad prikaz statue Isusa u crkvi, al iako u stanju raspadanja, statua i dalje živi. Oba rada su monohromatska, dakle u crno, bilo i sivoj tehniki. Odabrala sam ovake motive jel je to ono što mi prvo na pamet pada kad se vira spomene. A boje su, iz mog ugla ko stvaraoca, u očima posmatrača – kazala je Emilija Ermenc.

Lipe utiske iz Rumunije donela je i Jelena Dragin, dugogodišnja polaznica „Umitničkog studija" u Somboru.

– Meni je zaista bila čast bit gost umitnik u Rumuniji, vidili smo njevu kulturu, arhitekturu... A što se tiče moji radova, slikala sam na jednom platnu rođenje Isusovo s Marijom i Josipom, a na drugom mojem radu sam simbolično, pridstavila kroz jagnje, zapravo put vire – divanila je Jelena Dragin.

Domaćini iz Saveza Bugara iz Banata u Rumuniji, istakle su mlade umitnice, pripravili su vrhunske uslove za boravak i bogat prateći program, koji je uključivo i stručni obalazak znamenitosti varoši Arada.

Međunarodno likovno saborovanje u Rumuniji zaokruženo je izložbom radova u lokalnom muzeju. Umitnici i organizatori su na otvaranju poručili da su ovi susriti neprocinjivi za izgradnju novi mostova prijateljstva i podršku mladim stvaraocima Balkana.

R. P.

ZONSKA SMOTRA LIKOVNI AMATERA

Kula u znaku umitnosti

Opština Kula je tokom oktobra bila u znaku umitnosti. Najprija je održana Zonska smotra likovni amatera, a potom i postavka odabrani radova likovne grupe „Art Nostra" iz Sombora.

Dvadeset i sedma Zonske smotre likovni umitnika amatera opština Apatin i Kula i varoši Sombor održana je u Likovnoj galeriji Kulturnog centra u Kuli. Na smotri je učestvovo 31 autor, a radove je selektovo **Danijel Babić**. On je ovom prilikom istako da su radovi na visokom nivou kad je u pitanju amatersko slikarstvo i da je u pitanju i te kako jaka selekcija:

– Autori koji su izložili svoje radove stvarali su vođeni sopstvenom inspiracijom i unutrašnjom potribom za umitničkim izražavanjom. Radovi koji su ode pridstavljeni nalaze se na zdravo visokom nivou kad je rič o amaterskom slikarstvu. Od pristigli radova odbili smo svega dva, i to iz tehnički razloga, jel nisu ispunjavali propozicije konkursa. Svi ostali radovi prošli su selekciju.

Rič je o zdravo kvalitetnoj i jakoj izložbi amaterskog slikarstva u Vojvodini. Već imam nikoliko favorita, al ne bi ji izdvajo u ovom trenutku. Ono što možem kazat jeste da se pojedini radovi svojim kvalitetom zdravo približavaje ono što nazivamo profesionalnim umitničkim stvaralaštvom. Taki primera ima i na ovoj izložbi, što potvrđiva da amatersko slikarstvo mož dostignit izuzetno visok umitnički nivo.

Producent programa u Savezu umitničkog stvaralaštva amatera Vojvodine **Savo Mučibabić**, kazo je da je tokom gotovo tri decenije kroz ove smotre prošlo više hiljada stvaralaca i da je primarna ideja

Saveza da dopre do svakog mista u Vojvodini kako bi se iskazo pun umitnički potencijal:

– Prije 27 godina pokrenili smo ovu manifestaciju i od tad do danas kroz nju je prošlo više hiljada stvaralaca. Naša ideja je da, koliko god je to moguće, obuvatimo svako misto u Vojvodini, oslanjajuć se na našu mrižu koja na opštinskom nivou okuplja i podržava amatersko stvaralaštvo. Bili smo uporni i istrajni, a rezultati su vidljivi iz godine u godinu, jel smotre konstantno dobijaje na kvalitetu. Na početku je bilo različiti radova i nivoa umitničkog izraza, al smo vrimenom uspili podignit kriterijume i podstaknit autore da dodatno unapride svoje stvaralaštvo. Danas naša pokrajinska manifestacija izgleda zaista impresivno, a kvalitet pojedini radova je na nivou koji bi mogo zadovolji i zdravo visoke umitničke kriterijume.

Na zonsku smotru u Kulu iz Sombora su očla 22 rada med kojima su dvi slamarske slike članica

Udruženja građana „Bunjevačko kolo" **Diane Ostrogonac** i **Milice Kohut** i obadvi slamarske slike su se plasirale na pokrajinsku smotru.

Pokrajinska smotra biće održana 15. novembra u Novom Bečeju i na njoj se očekiva izmed 120 i 130 radova.

Svečano otvaranje izložbe Likovne grupe „Art Nostra" upriličeno je u sridu, 21. oktobra, u Galeriji Kulturnog centra Kula. Izložba je okupila radove 11 umitnika različiti likovni izraza i senzibiliteta koje poveziva zajednička ljubav prema umitnosti i stvaralaštvu. Svoje likovne radove izložili su: **Svetlana Zarić, Saša Lovrenov, Boris Vuković, Julija Beranovskaja, Slobodan Veselinović, Slobodan Galetin, Vladica Lukić, Kornelija Mišković, Mina Ševo** i **Trifun Macura**.

Na otvaranju izložbe govorile su **Snežana Davidović, Svetlana Zarić**, akademske slikarke i **Mila Krstić**, istoričarka umitnosti. Otvaranje izložbe je proteklo u znaku zajedništva, razmine umitnički iskustava i značaja nigovanja likovne kulture i izložbenog života u lokalnoj sridini.

R. P.

SLAMARSKA SEKCIJA OKUPILA LJUBITELJE RUČNOG RADA U BAJMAKU

Druženje i razmina iskustava

Bunjevački kulturni centar „Bajmak” pokrenuo je „Slamarsku sekciju”, u kojoj se okupljaju žene zainteresovane za izradu slika i predmeta od slame, te usavršavanje ove tradicionalne vištine. Slamarstvo je u Bunjevačkom kulturnom centru „Bajmak” već godinama prisutno kroz radionice naminjene dici. Njev rad, interesovanje roditelja i želja da se ova viština dalje razvija doveli su do pokrećanja Sekcije u kojoj će odrasli polaznici imat priliku učit, vežbat i izrađivat sve složenije radove.

Branko Pokornić, počasni pridsidnik BKC „Bajmak”, kaže da je ideja o okupljanju odrasli proistekla iz višegodišnjeg iskustva rada s dicom, tokom kojeg su nastali brojni radovi, a pojedini polaznici već stekli značajno znanje i vištinu.

– Već šest godina radimo s dicom i dosta tog smo postigli. Imamo dicu koja su postala veoma ozbiljni slamari. Dok su se oni okupljali, pratili su ji i roditelji. Niki su se više, niki manje interesovali, a na kraju smo došli do pridloga da se u okviru Bunjevačkog kulturnog centra aktivira „Slamarska sekcija” – objašnjava Pokornić.

Sekcija je počela radit ove jeseni, a prve susrite pohađa osam polaznica. Za instruktorku je angažovana **Olga Kiš**, koja već ima iskustva u radu s dicom i prinošenju znanja o slamarstvu.

– Dogovorili smo se s Olgom Kiš da dolazi ode i bude instruktorka, ko što radi i s dicom. Pokušaćemo pratit i finansijski ovaj rad, kako bismo mogli pokrit troškove. Očekivamo da će polaznice vrimenom postat umitnice i napravit niz lipi radova, kake već možmo vidit u našem Centru – kaže Pokornić.

Olga Kiš (desno) prinosi svoja znanja

Okupljanja su organizovana četvrtkom, od 16 do 18 sati. Pokornić ističe da je važno da se sekcija nastavi razvijat, da se članice redovno sastaju i da se njevom radu priključe i druge zainteresovane osobe.

– Nadam se da će se vrlo brzo okupit desetak žena koje će vridno radit i sastajat se jedared nediljno. Ima interesovanja, al pojedine spričene zbog posla, dok druge očekivaje da će uskoro otić u penziju i tad se više posvetit slamarstvu. Sve to zahtiva vrime. Lipo se druže, razminjuju znanja i iskustva i iz drugi oblasti. Zadovoljstvo je bit s njima, čut njeve pridloge i inicijative i dalje ji razvijat – kaže Pokornić.

Olga Kiš, iskusna slamarka, s polaznicama radi na usavršavanju tehnike i postepenom prilasku na složenije radove. Žene koje su ranije učestvovale u radionicama već poznaju osnovne postupke obrade slame, pa je njev rad usmeren na praksu i sticanje dodatnog znanja.

– One su već bile upućene i dosta tog su znale, tako da im nije potribno tušta da se podsite. Ipak, triba im još dosta prakse da bi došle do izrade slika i složeniji radova. Počinjemo od čestitki, a kasnije ćemo radit i zahtivnije stvari – kaže Olga Kiš.

Instruktorka je zadovoljna početkom rada sekcije i zalaganjom polaznica.

– Jako lipo rade, vridne su i drago mi je što sam mogla doć i učit ji, kako bi stekle još više znanja. Dobro je radit s njima – kaže Olga.

Marija Beretić iz Bajmaka već niz godina učestvuje u slamarskim aktivnostima Bunjevačkog kulturnog centra. Ranije je radila zajedno s dicom, kad su polaznici savladavali osnovne postupke pripreme i obrade slame.

– S dicom smo se vežbali. Počeli smo od čišćenja slame, peglanja, čišćenja, crtanja i svega što je potribno naučit. Dosta smo tog savladali, a sad smo počeli radit ozbiljnije stvari – objašnjava Marija.

Rad s dicom podrazumiva prilagođavanje njevom uzrastu i mogućnostima. Zbog tog su odrasle polaznice odlučile nastavit samostalno, s radovima koji zahtivaju više vrimena i preciznosti.

– Dica su još vrlo mala i nezgodno je s njima radit veće radove. Mi sad želimo radit štogod zahtivnije, a njima ostavljamo sitnije stvari. I njima moramo pomoć, pokazat kako isić, nacrtat i okrenit slamu. Zato smo odlučile krenit svojim putom i da radimo – kaže Marija.

Za početak su izabrale manje radove, med kojima su čestitke i ukrasi, kako bi se ruke navikle na slamu i kako bi stekle sigurnost u radu.

Marija Beretić

– Sad smo počele s čestitkama i sitnijim stvarima. Malo da nam se ruke utaru za slamu, pa da možemo radit više. Sad je zimski period, imamo manje poslova napolju i moćemo više vrimena posvetit slamarstvu. Kad počmemo radit, vrime brzo prođe. Kad se okupimo, radimo, pa pogledamo na sat i već je pet. Lipo je, odmorimo se i sveže odemo s ovog sastanka. Dobijamo i domaće zadatke, pa radimo kod kuće. Tako je još lipše – dodaje naša sagovornica.

Slamarska sekcija u BKC „Bajmak” tako je postala misto na kojem se povezivaje iskustvo, učenje i kreativnost. Polaznice, nuz podršku instruktorke Olge Kiš, postepeno usavršavaje tehniku i pripravljaje se za izradu složeniji radova, dok se kroz redovna okupljanja razvijaje i druženje i razmina znanja.

N. S.

U OŠTINSKOJ ORGANIZACIJI INVALIDA RADA SUBATICE ODRŽANA JE RADIONICA IZRADE BOŽIĆNJAKA

Za nova znanja nikad nije kasno

U prostorijama Opštinske organizacije invalida rada Subatice u petak, 23. oktobra, održana je radionica izrade božićnjaka, a bila je to lipa najava za vrime koje nam polagano dolazi, a koje će bit ispunjeno radošću iščekivanja božićni praznika. Članice Organizacije su pokazale kako nikad nije kasno da se usvoje nova znanja i vištine, ko i da svako znanje mož bit dopunjeno, tako i ono vezano za običaje, kulturu i tradiciju.

Svoje znanje i vištine u pravljenu božićnjaka i svi karakteristički figurica koje krase ovaj kolač koji u stvari pridstavlja prikaz rođenja Isusa Krista, svojim članicama Organizacije invalida rada Subatice pokazala je **Marija Bošnjak** iz Male Bosne.

– Ranije sam imala priliku izlagat kroz programe Organizacije invalida rada, al je sad ovo prva prilika da održim jednu ovaku organizaciju. Ženice su bile veoma zainteresovane i veoma sam im zafalna na pažnji i trudu koje su pokazale. Pokazala sam im ono što sam znala i umela, i one su već imale znanja i prilike pravit božićnjak, a nadam se da će i kogod nov za pridstojeći Božić, ponesen ovim iskustvima, odlučiti prvi put napravit božićnjak u svojem domu – pripovida nam Marija Bošnjak.

Ona svoje znanje uvik rado podili, brez obzira na to da li se radi o dici i škularcima el osobama koje su škulske klupe već odavno napuštile.

– Svi vole radit i štogod novo naučit. Naravno, s dicom je uvik nekako drugčije, oni su mali, željni znanja, veseli, radoznali, al ništa manje nije lipo bilo ni ovom prilikom. Zadovoljna sam kako je sve prošlo, a kako sam i kazala, sve u cilju čuvanja običaja i tradicije.

Dragica Mikulić

Olga Šabić

Marija Bošnjak pokaziva kako se slažu figurice na božićnjak

Kako naša sagovornica dodaje, dugo se bavi promocijom božićnjaka i primećiva kako je njezin rad i te kako dono rezultate.

– Vidim da već ima porodica u kojima se božićnjak prvi put nađe na astalu, al i oni koji nose sićanja iz ditinjstva na ovaj običaj, pa se sad rado vraćaju pomalo zaboravljenoj tradiciji.

Med ženama koje su učestvovale u radu bila je i **Dragica Mikulić**, koja je, kako sama kaže, nova članica Organizacije invalida rada.

– Ovaj proces mi nije nepoznat, kući sam uvik pravila božićnjak. Katolkinja sam, a kako mi je muž bio pravoslavac, poštivala sam sve običaje. Drago mi je što sam dobila priliku i nešto novo naučit, a posebno jer je druženje bilo lipo. Sve figurice su mi bile poznate, ali mi je bilo od koristi naučit kako se one slažu na kolač. Inače, imamo dosta prilika da se okupljamo, putujemo, nešto novo naučimo – pogotovo kad nam stručnjak ko što je Marija Bošnjak Maca tako lipo objasnila.

Na razgovor se nadoveziva **Olga Šabić** koja podvlači da je važno čuvanje tradicije, ali i prilika da se nešto novo nauči, brez obzira na godine.

– Mislim da je ovo još jedna lipa prilika da se okupimo, družimo, a nuz pomoć Mace Bošnjak i štogod lipo naučimo. Svako je dobio priliku štogod opravit, mislim da smo se sve dobro snašle. Naravno, čekam Božić i priliku da napravim i svoj božićnjak, a i ja sam, ko koleginica, provela život u mišanom braku, poštivali su se i katolički i pravoslavni običaji. Lipo smo se slagali pokojni suprug i ja, kako je to kod nas i red.

Možda se čini da je rano razmišljat o Božiću i božićnim običajima u oktobru, al, kako nam dodaje Marija Bošnjak, ovo je pravo vrime da se krene s radionicama, jer će vrime do Božića, vidićemo to i sami – proletit!

N. S.

MIRGEŠ JE I OVE GODINE MRIŠIO NA POGAČU

Svaka je zdravo ukusna

Šesta „Pogačijada" u Mirgešu okupila je domaćine i goste oko ukusa koji se prinose iz kuće u kuću – od pogače s makom i orasima, rogačom i bundevom, domaći kolača, sira i ila iz kotlova. U sridištu manifestacije takmičenje, ali i ono važnije: susrit ljudi i čuvanje ukusa koji pripadaju ovom kraju.

U Mirgešu se dobro zna vridnost čuvanja tradicionalni recepata, pa tako i pravljenja domaće pogače. Možda u zbilji, možda u šali, čuli smo od vešti domaćica da postoje male tajne veliki majstora, ali i da se podvlači odgovornost prema receptima koji iđu od mame ka ćeri, bake ka unuki... Uglavnom, slično je da svaka pogača počinje od recepta, tista, magične sigre fila i tista i čuvenog prisika, podvučenog mirisom koji se širi...

Na astalima su se našle pogače s makom i orasima, koje su bile predmet takmičarskog ocinjivanja, al i drugi domaći proizvodi, kolači i rukotvorine. U kotlovima su se krčkali tradicionalni vojvođanski specijaliteti, a program su pripravili učenici OŠ „Matija Gubec", članovi Baptističke crkve u Mirgešu i KUDŽ „Bratstvo" iz Subatice.

Ovogodišnja pobidnica u kategoriji pogače s makom, **Divna Vlaović** (u kategoriji pogače sa orasima pobidila je **Giza Tikvicki**), u ovu pripovitku ulazi sa sopstvenim porodičnim receptom. Od prvog dana je učesnica „Pogačijade". Prithodno je već osvajala nagradu, zatim bila u žiriju, a ove godine ponovo se našla med pobidnicima. Tajna njezinog recepta, kaže nuz osmij, ipak ostaje tajna. Ono što otkriva jeste da je osnova stigla iz mamine kujne, a da je vrimenom dodala i štogod svoje.

Najbolje domaćice u pripravljanju pogače

– Mama me je naučila kako se pravi i od nje sam naslidila recept. Malo sam dodala svoji ukusa. Bitno je da ima dovoljno fila, da pogača bude sočna, da bude koliko tista, toliko i fila. Kad se rola, važno je da se lipo složi i da prisik bude lip. Mama je to naučila od svoji roditelja. To je štogod što se prinosi. A kad se pogača peče, cila kuća mriši na nju.

Upravo take pripovitke daju „Pogačijadi" smisao koji privazilazi takmičarski dio. Nagrada je važna, al iza svake pogače stoji čijigod recept, majka el baka, godine iskustva i želja da se ono što se radi u kući podili s drugima. S istom idejom na manifestaciju dolazi i **Marica Miler**. Na njezinom astalu našli su se ručni radovi, domaći kolači i sir s porodične farme.

– Donela sam naše domaće kolače, kako bismo kazali, bunjevačke. To što kod kuće idemo, pridlažemo i drugima nek koštaje. Imamo i farmu, pa smo doneli malo sira, da gosti vide šta mi radimo.

Ručnim radom bavi se kad uvati vrimena, najčešće noćom, kad se završe svakodnevne obaveze. Prid manifestaciju se radi i danjom i noćom.

– Kad kogod štogod voli, onda se tom posveti da bude što bolje i da pokaže štogod lipo.

Dok se na astalima pridstavljaju domaći proizvodi, u drugom dilu prostora posebnu pažnju privlače kotlovi. **Neca Ninčić** već oko tri decenije učestvuje u kuvanju na otvorenom. Ove godine pripravljali su se kupus sa ovčetinom, gra, škembići i tarana, a ko novina uveden je i roštilj.

– Volim ovaki način kuvanja i imam dobro društvo i dobru ekipu. Složni smo svi i sve iđe brez problema. I nije čudo što ovaj dio bude baš lipo posićen, svi u Vojvodini vole ove naše specijalitete koje donose razne ukuse tradicije. Što se pogače tiče, naravno da je volim, a uvik ću izabrat pogaču s makom el orasima.

Da pogača ne ode u zaborav u modernom vrimenu brinu se Mirgešani, koji su uzeli da pogača bude njev brend, a iza „Pogačijade" stoji Misna zajednica „Mirgeš". **Nevena Veinović**, u ime organizatora, zafalila se učesnicima, gostima i svima koji su pomogli da se manifestacija održi, nuz čestitke nagrađenima.

Nuz gastronomiju, rukotvorine i program, „Pogačijada" i ove godine imala humanitarnu dimenziju. Dio sridstava prikupljan je za božićno-novogodišnje paketiće za dicu. Manifestacija se nalazi i u kalendaru „Miholjski susrita sela", nuz podršku Ministarstva za brigu o selu, Varoši Subatice i Turističke organizacije Subatice.

N. S.

DIČIJA NEDILJA OBILUŽENA JE I U BUNJEVAČKOJ ZAJEDNICI

Ruku pod ruku – i prava i obaveze

Dičije pozorište u Subatici bilo je domaćin desetog programa Dičije nedilje u bunjevačkoj zajednici, koji je okupio učenike iz škula u kojima se uči bunjevački jezik. Kroz recitacije, folklorne nastupe i kratke scenske sadržaje, dica su pridstavila ono što su tokom godine pripravljala na časovima i u okviru vannastavni aktivnosti.

Program je organizovan ko prilika za druženje učenika, upoznavanje njevi aktivnosti i pridstavljanje rezultata rada. Tokom godine dica učestvuju u različitim sadržajima, od literarni i recitatorski takmičenja do ekskurzija, radionica i dičiji prela, a završni program omogućio je da se dio ti aktivnosti pridstavi i široj publiki.

Učesnici su kroz nastupe pokazali i značaj očuvanja bunjevačke tradicije, običaja i nošnje, koji su dio nastave i aktivnosti kulturno-umitnički društava.

– Svake godine u okviru Dičije nidelje dica pokažu svojim drugarima lipotu tradicije, običaja i nošnje. Naši prici su mnogo radili da bi sačuvali sve to, a mi pokušavamo tradiciju i dalje održavat. Ko i svake godine, organizujemo različite igre, a ove godine smo se obukli u bunjevačku nošnju. Kroz Dičiju nedilju nigujemo tradiciju, običaje i kulturu naroda koji živi na ovim prostorima – kazo je **Petar Bačikin** iz KUDŽ „Bratstvo”.

Članovi ovog kulturno-umitničkog društva redovno učestvuju u programu, a folklor i druženje pridstavljaju dio njevi aktivnosti tokom godine. **Sofija Stanković** dodaje da se kroz program Dičije nedilje obilužavaju prava diteta, al i pridstavljaju sadržaji kojima se niguju tradicija i običaji.

– Kulturno-umitničko društvo „Bratstvo” svake godine učestvuje u programu Dičije nedilje. Mi svakodnevno na folkloru nigujemo tradiciju i običaje, a volimo i da se družimo svi zajedno. Danas smo došli u Dičije pozorište u Subatici da izvedemo bunjevačke igre.

Natalija Stanković iz istog Društva podsitila je da je program naminjen učenicima koji uče bunjevački jezik i da je dio niza aktivnosti koje se organizuju tokom Dičije nedilje.

Učenici su kroz svoje nastupe i razgovor pridstavili i znanja koja stiču na nastavi, uključujuć upoznavanje s bunjevačkim jezikom, tradicijom i kulturnim sadržajima. **Nikola Ivanić** iz KUDŽ „Bratstvo” divanio je o aktivnostima koje pohađa, ali i o pravima i obavezama dice, koje su bile jedna od tema programa. U razgovoru je nabrojo pravo na škulovanje, učenje, ličenje i slobodne aktivnosti, a ukazo je i na obaveze koje dica imaju u škuli i tokom svoji aktivnosti.

– Kad u škuli daju domaći zadatak, moraš ga uradit. Ako triba da naučiš kaki korak na fokloru, moraš ga savladat. Ako tribaš naučit lekciju, moraš je naučit – objasnio je Ivanić.

Dičija nedilja bila je prilika i da učenici pridstave svoje iskustvo učenja bunjevačkog jezika, ko i aktivnosti u kojima su učestvovali tokom osnovne škule. **Milica Orčić**, učenica sedmog razreda Osnovne škole „Vuk Karadžić” u Bajmaku, je tokom školovanja učestvovala na brojnim programima, a ove godine dobila je priliku vodit dio manifestacije.

– Na bunjevački iđem od drugog razreda osnovne škule. Naučila sam tušta tog, bila sam na puno programa, a sad imam priliku vodit program. Vodila sam ga i prošle godine i baš mi je drago zbog tog – kazala je Milica, koja je na takmičenju u deklamovanju osvojila dva prva i dva druga mista.

Svoje aktivnosti pridstavili su i učenici Osnovne škule „Đuro Salaj”, koji su za program pripravili kraću pridstavu. **Teodora Ivković**, učenica ove škule, kazala je da uživa na časovima:

– Pripravili smo jednu lipu i kratku pridstavu za dicu. Na časovima bunjevačkog najviše volim to što učimo razne riči i što iđemo na različita mista. Učimo tradiciju, običaje i tušta lipi riči – rekla je Teodora.

Deseti program Dičije nedilje u organizaciju Bunjevačkog edukativnog i istraživačkog centra „Ambrozije Šarčević” u bunjevačkoj zajednici još jedared je okupio učenike koji kroz nastavu, folklor, recitacije i druge aktivnosti upoznaju bunjevački jezik i kulturu. Manifestacija je pružila priliku da pridstave svoj rad, razmine iskustva i nastave učestvovat u programima koji povezivaje obrazovanje, druženje i očuvanje tradicije.

N. S.

ZAJEDNIČKA SARADNJA NEMAČKI I BUNJEVAČKI UDRUŽENJA DONELA LIP PROGRAM

Hvalospev o ruži

Veče „Hvalospev o ruži – Loben Von Rosen”, u organizaciji Nemačkog udruženja „Maria Theresipolis” i Udruženja „Bunjevačka matica”, spojilo je književnost, likovnu umitnost i muziku. O svojem stvaralaštvu divanili su **Geza Babijanović**, pisnik „Bunjevačke matice”, i **Ernestina Vizin Ofenbaher**, autorka izložbe.

Za Gezu Babijanovića, koji piše poeziju na bunjevačkom jeziku, inspiracija dolazi spontano, a pisma često nastaje u cilini. Ipak, u pisanju su važni ritam, rima i jasna misao, jer pisma, kako kaže, mora imat svoju pripovitku.

– Jednostavno mi dođe. Imam nadahnuće i dođe. I ne trudim se da je dotirivam, obično je od početka do kraja taka – ovako Geza Babijanović, pisnik „Bunjevačke matice”, opisiva trenutak u kojem nastaje pisma. Iako inspiracija dolazi spontano, u poeziji su mu važni ritam, rima i jasno zaokružena misao. Pisma, smatra, triba imat svoju pripovitku, a posebno su mu bliske one koje divane o ljudskim osićanjima.

Geza Babijanović

– Najbolje su pisme koje su bliže ljudskoj duši, ljubavne, poetične, bliske čoviku – kaže Babijanović, koji piše i aforizme, oslanjajuć se i na iskustva iz svojeg profesionalnog života. Radio je ko sudija, a događaje sa savitovanja i stručni skupova pritvaro je u kratke, duhovite komentare. Niki od nji, prisića se, nisu nailazili na odobravanje oni na čiji su račun bili izrečeni. U njegovom stvaralaštvu susriću se humor, životno iskustvo i interesovanje za jezik. Ipak, poezija za njeg zahtiva posebnu pažnju prema obliku i značenju. Svoje svatanje pisme objašnjava poređenjom sa sudskim postupkom.

– Ko sudija, kažem, pisma mora imat uvod, izreku i obrazloženje. Znači, mora da ima svoju pripovitku – ističe Babijanović.

Objavio je i knjige na bunjevačkom jeziku, a pisanje na tom jeziku za njega je istovrimeno stvaralački izazov i važan dio njegovog rada. Škulovanje je završio u Novom Sadu, pa mu je, kako kaže, lakše pisat na srpskom. Međutim, kad stvara na bunjevačkom, posebno vodi računa o tom da se sačuvaju smisao, ritam i rima. Ko primer navodi situacije u kojima se prilikom recenzije el uređivanja teksta promini rič, pa se izgubi rima koju je autor pažljivo izgradio.

– Napišem: ‘Sviće zora kraj prozora’, a kogod promini u ’pendžera’ tako da se više ne rimuje. Ne rimuje se, razumite – objašnjava pisnik, ukazivajuć na važnost poznavanja jezika i osićaja za pisnički izraz.

Med svojim pismama posebno izdvaja „Boginju žita”, napisanu na bunjevačkom jeziku. Divaneć o njoj, osvrnio se i na pitanje izbora riči, odnosno na razliku izmed naziva koji se koriste u svakodnevnom govoru i oni koji nose šire značenje u bunjevačkoj tradiciji. Za njeg je upravo u takvim pojedinostima sadržan dio posla pisnika: da pronađe pravu rič i sačuva smisao koji želi prinet čitaocu.

Dok se Babijanović u svojem radu oslanja na rič, ritam i iskustvo, Ernestina Vizin Ofenbaher predstavila je likovnu postavku nastalu iz susrita književnosti, slikarstva i botanike. Izložba „Hvalospev o ruži – Loben Von Rosen” pripravljena je prema antologiji o ružama **Helen Sudel**, izvorno objavljenoj na engleskom jeziku, a materijal je priveden na nemački i srpski.

– To je, u stvari, ilustracija pisama, proznih tekstova, slika i botanički ilustracija – objasnila je Vizin Ofenbaher, autorka izložbe.

U pripravljanu postavke korišćena je raznovrsna građa prikupljena iz muzeja širom svita, galerija i privatni kolekcija, ali i iz oblasti parfimerstva i botanike. Takva širina izvora omogućila je da se ruža pridstavi iz više uglova – ko motiv u književnosti i umitnosti, al i ko biljka čija istorija i simbolika imaju svoje misto u različitim kulturama.

– Oduševili smo se tom kompletnom knjigom, tim vridnim materijalima koji su sakupljeni iz cilog svita. Bilo je tu građe iz muzeja, od kolekcionara, iz galerija, od proizvođača parfema i botaničara – rekla je Vizin Ofenbaher, opisivajuć kako je nastala ideja da se sadržaj antologije prinese u izložbeni prostor.

Ernestina Vizin Ofenbaher

Postavka je prvi put pridstavljena u junu, u digitalnom obliku, u prostorijama Nemačkog udruženja „Maria Theresipolis”, nuz prateći tekst. Za ovu priliku pripravljena je nova, ko dio programa koji je objedinio izložbu i koncert.

U muzičkom dilu večeri nastupio je etno sastav „Edelweiss” Nemačkog udruženja „Maria Theresipolis”, nuz klavirsku pratnju **Kornelija Vizina**, stručnog rukovodioca ansambla **Ernestine Ofenbaher Vizin**. Program su upotpunili pisnikinja **Alisa Prćić Vukov**, vokalna solistkinja **Tamara Babić**, klavirista **Šandor Kolompar** i violinista **Momir Nikolić**.

N. S.

KUD „ALEKSANDROVO” PRIPRAVLJA OBILUŽAVANJE VRIDNOG JUBILEJA

Po vika folklora i zajedništva

Kulturno-umitničko društvo „Aleksandrovo” iz Subatice pripravlja koncert povodom po vika postojanja, koji će bit održan 4. decembra u Narodnom pozorištu. U susrit jubileju, društvo organizuje i „Drugi dičiji festival folklora”, zakazan za 31. oktobar na Sceni „Jadran”.

Vesna Takač, umitnička rukovoditeljka KUD „Aleksandrovo”, ove godine koordinira pripreme za dva značajna događaja – festival najmlađi folkloraca i jubilarni koncert kojim će društvo obilužiti 50 godina postojanja.

Drugi dičiji festival folklora biće održan 31. oktobra na Sceni „Jadran”. Ideja festivala proistekla je iz želje da najmlađi članovi imaju više nastupa, druženja i razmine iskustava s vršnjacima iz drugi kulturno-umitnički društava.

– Prošle godine smo krenili s Festivalom. To je, u stvari, zamina za ono što smo prija imali, „Pismom i igrom kroz Vojvodinu”. Tad su nam dolazili stariji folklorci, a sad smo pokrenili mlađe. Oni imaju manje koncerata i druženja, pa smo želili da im omogućimo da se okupe, nastupaju i upoznaju drugare iz drugi društava – objašnjava Vesna Takač.

Na festival dolaze društva s kojima „Aleksandrovo” sarađiva, a program će bit prilika da dica pokažu šta su naučila i steknu nova iskustva na sceni.

– To je jedna vrsta razmine, da mi idemo kod nji, a oni dolaze kod nas. Dica se druže, a posli festivala organizujemo i zajedničko druženje. Ove godine smo planirali da dođe još nikoliko društava, al su zbog finansijski razloga odustali. Ipak, festival svake godine okuplja sve više dice i društava.

Posebno ističe da je pokrećanje folklorne sekcije u Starom Žedniku doprinelo povećanju broja najmlađi članova.

– Imamo dosta dice i na osnovu tog smo pokrenili dičiji festival. U Žedniku imamo mlađe i starije, a oni koji su počeli prija dvi godine sad već mogu igrat sa starijima. To nam je važno, jer se tako stvaraju nove generacije folkloraca – objašnjava umitnička rukovoditeljka.

Centralni događaj ove godine biće jubilarni koncert povodom 50 godina KUD „Aleksandrovo”, zakazan za 4. decembar u 19 sati u Narodnom pozorištu u Subatici. Na sceni će se pridstavit više ansambala, od najmlađi do veterana, a program će obuvatit različite generacije i koreografije koje su obilužile rad društva.

– To nam je ove godine prioritet. Spremamo se priko cile godine. Tu su veterani, mlađi i stariji, imamo četiri, pet ansambala koji mogu nastupat. Program će trajat oko tri sata. Želimo da svi budu zastupljeni, da se vidi koliko je generacija prošlo kroz društvo i koliko je ljudi učestvovalo u njegovom radu – kaže Vesna Takač.

U pripremi su i koreografije koje publika dugo nije imala priliku vidit, med njima „Biljana” i „Glamoč”. Pripreme obuvaćaje rad sa ansamblima, koreografije i nošnje.

– To je izazov. Tu si 365 dana u godini, stalno se radi. Trudimo se da svaki koncert izgleda na svoj način, da bude drugčiji. Kad su igrači tu i kad muzika počne, onda je poso lakši. Nošnje su ispeglane, oprane i spremne. Sve je u ormanima i čeka da se podili, kako bismo 4. decembra mogli krenit – zaključiva naša sagovornica.

Spasenka Marton članica je KUD-a „Aleksandrovo” od njegovog osnivanja danas je ponovo aktivna, a pripreme za jubilej prilika su da se prisiti početaka i vrimena kad su mladi folklorci stvarali društvo. Pamti još 27. februara 1976. godine kad je sa dvi drugarice došla u Društvo, nakon što su prithodno četri godine igrale kod učiteljice.

– Kad smo čuli da će se ode otvoriti folklor i da će društvo proradit, došle smo na probu. Završili smo škulu, a u sedam sati je bila proba. Došle smo nas tri drugarice, to je bilo prilipo – prisića se Spasenka.

Početak rada društva podrazumivo je tušta truda i samostalnog stvaranja uslova za nastupe. Folklorci su imali osnovnu garderobu, a za nabavku nošnji organizovali su radne akcije.

– Počeli smo od nule. Nismo imali nošnje. Imali smo plave suknje i bile bluze, a momci plave pantalone i bile bluze. Onda smo morali zaradit za nošnje. Išli smo na radne akcije, kopali kuruze, brali, skidali metlice. Išli smo po salašima i tražili od stariji žena šta imaju viška, košulje i radove. Tako smo skupljali nošnju.

Članovi društva istovrimeno su imali škulske obaveze, a nošnje su šili nuz pomoć **Klare**, supruge tadašnjeg rukovodioca **Mihajla Takača Čombeta**.

– Čombe je tražio da budemo dobri učenici. Učili smo, radili, a priko dana smo bili na njivama. Klara je bila divna i naučila nas je svemu. Bili smo složna generacija koja je od ničega stvorila nešto – kaže Spasenka Marton.

Petar Tiliga jedan je od članova koji su u društvu od prvi godina. Folklorom se bavi više decenija, a danas je i dalje aktivan i spreman pomoć kad je potribno. Njegov

dolazak na folklor bio je slučajan. Nakon povratka iz vojske pristo je trenirat fudbal, a kolega s posla ga je pozvo da dođe u „Aleksandrovo".

– Treniro sam prvo fudbal, a kad sam došo iz armije, više nisam. Radio sam u „29. novembru" i jedan kolega me je dovo ode. Čombeta sam znao od malena, jel je živio u mojem komšiluku. Tako smo se spojili i nastavili druženje – kaže Tiliga.

U društvu je imo kraći prikid zbog porodični obaveza, al je od devedeseti godina ponovo aktivan član.

– Imo sam mali prikid kad sam se oženio, ali od 1990. godine sam aktivan član. Kad zatriba, tu sam. Drago mi je što možem pomoć društvu i što još možem učestvovat. Nadam se da će bit još generacija koje će nastavit ovaj rad. Nek živi bar još 50 godina – kaže Petar Tiliga.

U pripremama za Drugi dičiji festival folklora učestvuju i najmlađi članovi društva. **Danica Ivanković** i **Nikolija Jaramazović** raduju se nastupu i susritu s vršnjacima iz drugi kulturno-umitnički društava.

Danica Ivanković kaže da se dica pripremaju za festival i da vole nastupat.

– Čekamo drugi dičiji festival. Zdravo volimo nastupat i ove godine ćemo igrat mađarske i bunjevačke igre – kaže Danica.

Nikolija Jaramazović raduje se dolasku drugara iz drugi društava i ponovnom susritu nakon prošlogodišnjeg festivala.

– Prošle godine nam je bilo jako lipo na festivalu. Čekamo da nam dođu drugari iz drugi kulturno-umitnički društava i nadamo se da će i ove godine bit tako – kaže Nikolija.

Dičiji festival i jubilarni koncert povezaće najmlađe folklorce, dugogodišnje članove i veterane KUD-a „Aleksandrovo". Društvo koje je 1976. godine počelo s nikoliko mladi folkloraca danas pripravlja proslavu po vika rada, nuz generacije koje nastavljaju učit, igraje i čuvaje folklornu tradiciju.

N. S.

JUBILARNI FESTIVAL DIČIJE PISME „DOK TEČE LAŠVA"

Muzika je moj dom

Dvadeseti jubilarni Festival dičije pisme „Dok teče Lašva" održan je 10. oktobra u Novom Travniku u Bosni i Hercegovini. Na ovogodišnjem Festivalu, odžanom u Varoškoj sportskoj dvorani, izvedeno je 20 autorski pisama, a nastupio je 21 solist iz šest zemalja: Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Severne Makedonije i Bugarske.

Somborka **Hana Švraka**, ostvarila je izuzetan uspih. Nakon lanjskog uspišnog nastupa na festivalu „Licidersko srce" u Novom Sadu, Hana se iz Novog Travnika u Sombor vratila s osvojenim nagradom za prvo misto u svojoj kategoriji. Rič je o kategoriji „Zvjezduljci" di je Hana nastupila pivajuć pismu „Muzika je moj dom" za koju je tekst napisala **Milica Avramov**, aranžman **Marko Drežnjak**, a muzika **Marija Hajnal Stošić**.

– U Bosni mi je bilo zdravo lipo! Zapravo, to je bio moj prvi veći festival na kojem sam učestvovala. Upoznala sam tušta drugara koji se ko i ja bave pivanjom, muzikom... – divanila je Hana pripuna utisaka iz Novog Travnika.

Kako se za svaki festival valja dobro pripravit i Hana je bila vridna.

– Pripravljala sam se par miseci. Nije mi bilo teško, a pogotovo što su moju pismicu napisale meni zdravo drage osobe. Zdravo mi se dopada pisma koju sam izvodila, super je, jel je vesela je i zabavna!

Mlada Somborka je naglasila da je na Festivalu bilo još dobri takmičara i sjajni pivača. Inače, Hana već tri godine piva u Somborskom dičijem horu „Šareni vokali", a kako njezina majka Janja divani:

– Prija je propivala neg što je prodivanila! I stalno piva! Uživa u muziki. I često je čujemo da osim dičiji pisama piva kake ozbiljne pisme ko što su pisme od „Frajli". Ponosni smo svi u familiji na našu Hanu!

Do kraja godine prid Hanom i drugarima iz „Šareni vokala" je još tušta pivački zadataka. Za pridstojeći Festival „Licidersko srce" u Novom Sadu, somborski hor će ispratit sve nastupe takmičara. A onda slide još brojni nastupi, pogotovo u decembru, prid božićno-novogodišnje dane.

– Želim se takmičit na festivalima i da imam tušta uspiha. Zdravo volim muziku i zdravo uživam u pivanju – poručila je Hana i pozvala svoje drugare da, ako vole i uživaju u muziki, obavezno se priključe „Šarenim vokalima" kako bi radost pivanja i muzike zajednički dilili na sceni i s publikom.

R. P.

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Stigla nam je prava jesen

Ušli smo u drugu polovinu jeseni, stiže nam novembar, a s njim, ko i svake godine, zalađenje, jesenske kiše i magle.

Poslovi po ladnom i mokrom

Dani su kraći, veći poslovi su porađeni, al je na salašu uvik bilo posla, što je tribalo uradit do zime. Donesivalo se s njive, ako je štogod ostalo. Siko se sirak, onaj medeni za josag i sirak metlaš od kojeg se vezale sirkove metle. Donesivale se bundeve i stočna blitva, a mogli su se već vidit redićki mladog zelenog žita. Grabilo se i melo suvo lišće što je padalo s drveća, ako nije još pospadalo. Stariji su kazali: „Što se list duže drži, to se zima dalje pruži". Lišće se nosilo na njivu el u korlat, nise palilo ko danas. Ti dimovi su jaki pa guše stariju i bolesnu čeljad. O tim se kadgod većma vodila briga nek danas. Vadila se i šećerna ripa iz zemlje, a to je bio težak poso po ladnom i vlažnom vrimenu, a sve se radilo ručno. Prvo se s jednobrazdnim plugom izore ripa iz zemlje, onda se pokupi na rpice, pa čeljad posidaje okolo i s nožom malo očiste i odsiku vrvove zajedno s lišćom. Ripu su tovarili na zaprežna kola i odnesivali na stanicu i tovarili u vagone. To je bio težak poso, pa još ako je kišno i ladno vrime ruke bi ozeble od ladne ripe. Al šta ćeš, radit se moralo. Ripa se vagonom odnela u Crvenku, u fabriku šećera.

Sićanje na najmilije

Svi svete slavimo 1. novembra, taj su svetac naši stari zdravo poštivali i slavili sve svete zajedno. Na taj dan se nije ništa radilo, ujtru se išlo u crkvu na svetu misu, a posli na groblje, to je porodični svetac pa se kuvala svečana užna. Nije se išlo u goste ni u komšiluk, nit je kogod dolazio. Pridveče, kad se josag namiri, sva čeljad uđu u sobu, pa se naglas molila krunica i litanije svim svetima. Ni mladi nisu nikud izlazili, nise pravile nikake zabave. Mrtvi dan je drugog novembra, tog dana se spominjemo svi naši pokojni dragi roditelja, rođaka, prijatelja, komšija, poznanika, koji su nam bili mili i dragi, pa su prišli u vičnost. Ujtru se išlo u crkvu na svetu misu, koja se služila za sve mrtve duše, a posli se išlo na groblje, di se nije bilo juče. Na Mrtvi dan se moglo radit, obično se vozila kuružna i sadivala u badnjeve. Mogli su se radit i drugi poslovi, samo se sa zemljom nije radilo, čerez poštivanja naši mrtvi koji počivaje u zemlji. Pridveče, kad se namiri josag sva čeljad uđu u sobu, zapali se jedno 4-5 svića doli na zemlji isprid astala, pa se klečilo i molila krunica za sve mrtve duše. U molitvi se spomenu i oni koji nikog nemaje, kojima se grob ni ne zna, koji su nestali u ratovima, u morima, el izgorili i razneseni minama, pa njim tila nisu nikad pronađena. Na kraju molitve se kaže: „Pokoj vični daruj njim Gospodine i svitlost vična nek njim svitli da počivaje u miru".

Na Mrtvi dan se uveče nije nikud išlo, to je bio običaj kod nas Bunjevaca, pa su se i naši mladi tog držali. Ta dva dana se nisu pravile nikake zabave, nise moglo čut nikako pismo, ni graja šorom ni sokakom, ko u druge večeri. Kad se iđe na groblje triba i dicu vodit nek vide di su njim koreni i grane od koji su potekli. Triba ji od malena učit nek poštivaje svoje pritke, nek znaje ko su i šta su, pa nek ostanu čvrsta stabla svoji korenova. Na nadgrobnoj ploči mogu vidit kako su se zvali i koliko su godina živili. Nek ubardaje od stariji naše običaje. Kako bi oni mogli prinet generacijama koje dolaze, sve naše običaje, jel je to sastavni dio života.

Domaći vitamin C za sve generacije

Kad prođu Svi sveti, siko se i kiselio kupus za zimu, a kiselog kupusa je moralo bit u svakoj kući. Kupus se najčešće kiselio ovako: u šavolj se metne jedna šaka žuti kuruza u zrnu, kupus se natrenica i malo posoli, pa se metne u šavolj i dobro nagnječi. Metnu se tri glavice kupusa učitavo za prokole, doda se kima, papra u zrnu, lovorovog lista. Pa opet redom, dok se ne napuni šavolj. Na kraju se stegne sa štrofom na navoje. To je zimnica koja se kiselila brez konzervansa, vinobrana i sirćeta. Domaćice su kazale kako su obezbedile C vitamin za svoju čeljad. Kupus se io prisan, ko salata, kuvan i zapečen.

Lipote jeseni

Sad se mogo čekat i prvi snig, kako se kaže: „Sveta Kata, snig za vrata". Jesen je u nikim pismama opisana tužno, „i lišće od tuge u jesen požuti", „jesen je tužna u mome kraju", el „jesen je plakala s nama". A i mi kad ostarimo kaže se kako je to jesen života. Al ima i jesen svoje lipote i radosti za uživanje. U kadgodašnje vrime stari i mladi su se zdravo većma slagali neg danas, a cigurno zašto što su uvik bili zajedno u porodici. Kadgod naši salašari nisu bili zaposleni u firmama, al su zato vridno radili i paštrili se kako bi štogod skupili od imanja, kako bi imali od čega izdržavat se kad ostare, jel kadgod nisu imali penziju.

Priko rata do imanja

Prija Drugog svitskog rata je život za siromašnu čeljad bio zdravo težak. Morali su radit kod veliki gazda i grofova teške poslove, a bili malo plaćeni. Bilo je i taki bogataša koji su žalili i naranit radnike, napeku kruva, pa ga drže u čardaku nek se dobro isuši, samo nek se manje poide.

A slaninu su davali staru od dvi godine koja je bila avaška i žuta. Škula za dicu nije bila obavezna, pa dica koja nisu volila učit su išla služit kod bogataša, čuvat josag. Oni koji su od svoji roditelja naslidili malo zemljice, lakše su preživljavali, mogli su držat i malo josaga za svoje potribe. Bilo je i oni koji nisu nigdi ništa imali. I dok su mogli radit, zaradili su samo toliko da imaje šta poist, obuć i obut, što se kaže: „U se i u svoje kljuse".

Čovik koji je bio zdravo siroma nigdi nije imo ni dice, ni braće, ni sestara, ni rodbine, kad iznemogne i ne mož radit, išo je šorom prosit. Kad dođe prid salaš, izmoli naglas Očenaš, domaćica mu da štogod. Komad kruva, jel jaje, malo brašna, komadić slanine, el sira. Prosjak kaže: „Nek vam Bog da sriću zdravlje i blagoslov!", pa ode dalje.

Drugi svitski rat je dono velike promine. U rat su išli siromašniji muškarci, a bogataši su se felmentovali. Kad se rat završio, od veliki gazda i grofova oduzeta je zemlja, osto njim je maksim zemlje, a ostalo je podiljeno sirotinji. Sad više nije bilo brezzemljaša, dobili su po jedno jutro po članu porodice. Tako su malo počeli napridovat, pa su pravili salaše i kuće nabijene od zemlje, a pokrivene trskom koja je rasla u dolu, nisu morali kupovat crip. Sobe su mazali krečom, važno je bilo imat krov nad glavom, kako se ne bi morali više selit. Sva su dica morala ić u škulu, kako bi završili osnovu, a svi su nosili jednake plave mantile. Zabranjeno je bilo ić prosit, stare iznemogle su nosili u siromaški dom, pa su tamo u vrućem i naideni proveli ostatak života.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Dan Svi sveti slavimo 1. novembra. Priko cile godine slavimo pojedine svece, koje su crkvene vođe i papa proglasili svetim. Njeva imena upisana su u kalendarima, a to je obično na dan njeve smrti. Al ima oni za koje mi ode na zemlji ne znamo da su sveci, oni su našli milost kod Gospodina, pa su njeva imena zapisana na nebesima. Mi virujemo da je Bog koga i od naši pridaka ubrojo med svece, čiju svitlost samo Bog zna, jel je kod Boga sve moguće. A nadamo se kako je Bog i Tijanu Jurić uzo sebi u kraljevstvo nebesko, med druge divičice svetice i mučenice. A Isus nam priko evanđelja kaže: „Ne bojte se oni koji ubijaje tilo, a onda ne mogu više, već se molite Bogu nek njim spase duše".

Mrtvi dan slavimo drugog novembra, kad se spominjemo svi virni mrtvi koji su s ovog svita prišli u vičnost. Naši pridaka, roditelja, rođaka, poznanika. Ko što je Isus umro i uskrsnio, tako će oni koji viruju bit spašeni. Jel ko što po Adamu svi umiru, tako će po Kristu bit oživljeni u poslidnji dan.

Svete Elizabete se spominjemo 19. novembra. Ona je ovozemaljski život počela u velikom bogatstvu u zlatnoj kolivki. Bila je ćer ugarskog kralja Andrije, a posli smrti muža Ludviga, ko udovica, nesebično je davala milostinju, pomagala sirotinju, udovice i nezbrinutu dicu. Dala je sagradit bolnicu, bila je progonjena od pogana, umrla je u velikom siromaštvu. Al je zato našla milost kod Boga.

Svete Cecilije divice i mučenice spominjemo se 22. novembra. Ona je bila pobožna cura, pa se zavitovala vičnom divičanstvu. Roditelji su je na silu udali za poganina Valerijana, kojeg je ona nuz Božiju pomoć uspila obratit, pa još i brata mu Tiburtija. Tamošlji vladar je poslo vojnika nek je ubije. Triput je zamanio sabljom, al joj nije mogo odsić glavu. Cecilija je još tri dana živila, i čistu dušu pridala Bogu.

Svetu Katu divicu i mučenicu slavimo 25. novembra. Kad je kralj Maksimin progonio kršćane, tio je Katu silom, pritnjom, glađu i udarcima prisilit nek se odrekne vire u Isusa i pokloni krivim bogovima. Al je Kata tako mudro divanila, pa su se na njezine riči i drugi obratili koji su je slušali, još i carova žena. Na kraju je mučenički ubijena, saranjena na gori Sinaju.

Svetog Andriju apostola slavimo 30. novembra kad je Isus prolazio nuz Galilejsko more, vidio je Andriju i brata mu da krpe mrižu, bili su ribari. Isus njim je kazo: „Ajte za mnom", a oni su oma ostavili to što su radili i pošli za Isusom. Andrija je posto Isusov apostol. Bio je progonjen i na kraju umro razapet na križu. Posli Andrije dolazi sveto Adventsko vrime.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Sve od bundeve

Krem čorba od bundeve

50 deka bundeve
1 šargaripa
1 glavica crnog luka
1 jaje
½ litre mlika
2 kašike ulja
2 kašike brašna
malo soli, 2 lista kopra

Očistit bundevu, šargaripu i luk isić na kocke i skuvat. Kad se skuva, propasirat, pa vratit u vodu u kojoj se kuvalo, dodat malo soli. U vrilo dodat jaje i razmutit, nalit mliko, ako triba i malo vode. Napravit zapršku od ulja i brašna, pa kad provre, skinit sa šporelja pa u čorbu sitno isickat kopar.

Punjene bundevice

1 kg mladi bundevica
70 deka mlivenog mesa
1 glavica crnog luka
1 jaje
2 deci pirinča
1½ deci ulja
2 kašike brašna

Bundevice oprat, izdubit tako da se mogu punit. Na ulju propržit luk isickan i meso. Kad se proprži, izvadit iz ulja, dodat pirinač, jaje, malo vegete i mlivenog papra. Promišat, pa punit bundevice i ređat u labošku.

Nalit vode nek pokrije bundevice i na laganoj vatri kuvat. Od ulja i brašna napravit zapršku, pa zapržit. Kad se bundevice skuvaje, bit će skuvan i pirinač.

Bundevice na prezlu

80 deka mladi bundevica
3 kašike brašna
3 kašike prezle
3 jajeta
malo soli
malo masti

Bundevice oprat, isić na kolutove i malo posolit. Svaki komad uvaljat u brašno, pa u razmućena jaja i u prezlu, pa slagat u tepciju na artiju za pečenje koju smo namazali mašćom.

Peć u lerni, dok malo ne porumene. Pečene složit na pladanj, dobre su i vruće i ladne.

Bundevara

½ kg tanki kora
1 kg zrile bundeve
20 deka šećera
malo cimeta
malo ulja

Bundevu očistit, istrenicat, dodat šećer i cimet. Na dvi kore na kraj metnit bundeve, pa uvit u rolnu i metit u podmazanu tepciju. Ponavljat dok se ne utroše kore i bundeve. Odozgor namazat uljom i peć nek porumene. **A. V. K.**

PROŠLO JE 106 GODINA OD OSNIVANJA SOMBORSKOG „BUNJEVAČKOG KOLA”

Misto okupljanja Bunjevaca

Početkom oktobra ove godine navršilo se 106 godina od osnivanja somborskog „Bunjevačkog kola”. Ova kulturno-prosvitna ustanova somborski Bunjevaca aktivno je radila od 1920. do 1945. godine, a njezin rad obnovljen je 2000., posli 55 godina prikida.

Za razliku od varoši Subatice, u kojoj je bunjevačka „Pučka kasina” postojala još od 1878. godine, somborski Bunjevci sve do 1920. nisu imali svoje nacionalno i kulturno udruženje. „Bunjevačko kolo” osnovano je 6. oktobra te godine, s ciljom da med ovdašnjim Bunjevcima širi prosvitu, kulturu i nacionalnu svist.

Članstvo „Bunjevačkog kola” u Somboru početkom 1940-i godina

Osnivači udruženja bili su **Antun Tonika Bošnjak, dr Josip Veselovski, Stipan Stolišić, Martin Čeljuska, dr Pavle Vujević, dr Toma Raič, Franjo Bošnjak, Franjo Marković** i **Josip Strilić**. Osnivačkom sastanku prisustvovalo je oko 200 somborski Bunjevaca, a već sridinom 1921. godine Kolo je okupljalo oko 600 članova.

Prvi pridsidnik bio je bunjevački pridvodnik i politički prvak Bunjevačko-šokačke stranke, a posli i poslanik u Narodnoj skupštini Kraljevine SHS, Antun Tonika Bošnjak (1882–1930). Kolo je nigovalo tradicionalne običaje i razvijalo kulturni život somborski Bunjevaca, pripravljajuć pozorišne pridstave i bunjevačka prela. Prvom prelu, održanom početkom februara 1921. godine, prisustvovalo je više od 3.000 positilaca, a sve prostorije somborskog hotela „Sloboda” bile su pune do poslidnjeg mista.

Sem tog, kako navodi **Milan Stepanović**, somborski pisac i publicista, Kolo je učestvovalo i u organizovanju tradicionalni narodno-crkveni svečanosti, ko što su Dužionice, Spasovo i Brašančevo, koje su javno obilužavane na somborskim varoškim ulicama. Jedno vrime u njegovom sastavu radile su i sportske sekcije, med kojima se posebno isticala kuglaška.

Prostorije „Bunjevačkog kola”, poznate i ko „Bunjevački dom”, nalazile su se u Pariskoj ulici. Od 1926. godine do početka Drugog svitskog rata na čelu udruženja bio je ugledni somborski senator **Stipan Stolišić**.

U prvim godinama rada med članstvom nije bilo izraženiji podila, a Kolo je pridstavljalo i uporište Bunjevačko-šokačke stranke. Međutim, već od 1923. godine različiti pogledi na bunjevačko pitanje doveli su do prvi nesuglasica i podile na tzv. „radikale”, pristalice bunjevačke nacionalne samobitnosti, i „Hrvate”, pristalice Hrvatske seljačke stranke i hrvatskog nacionalnog opridiljenja Bunjevaca. Ove razlike pratile su i socijalne podile, jer rukovodstvo Kola mahom su činili imućniji zemljoposidnici, dok je opozicija uglavnom dolazila iz redova siromašniji zemljoradnika. Sukob se vrimenom produbljivo, da bi 1936. godine došlo do izdvajanja dila članstva i osnivanja Hrvatskog kulturnog društva „Miroljub”.

„Bunjevačko kolo” nastavilo je radit, al s manjim brojom članova i skromnijim obimom aktivnosti. Dio mlađeg članstva prišo je u „Miroljub”, koji je imo dinamičniji i bogatiji kulturni život. Tokom 1939. i 1940. godine bilo je pokušaja da se dva društva ujedine, al je izbijanje rata zaustavilo tu inicijativu.

Dvadesetogodišnjica osnivanja i rada „Bunjevačkog kola” svečano je obilužena 6. oktobra 1940. godine. Tim povodom održana je svečana sidnica, kojoj je prithodio odlazak članova, sa zastavom Kola, u Karmelićansku crkvu, „da se zafale Bogu što je omogućio rad Kola i da prose milost Božju i za budući rad”.

Prema Stepanovićovim ričima, Kolo je formalno postojalo i tokom okupacije, od 1941. do 1944. godine, mada nuz znatno smanjenu aktivnost, a ugašeno je u prvim misecima nakon oslobođenja. Na njegovo posliratno gašenje virovatno je uticala činjenica da okupacione vlasti, vođene političkim interesima, nisu zabranile njegov rad, al i Dekret Narodno-oslobodilačkog odbora Vojvodine od 14. maja 1945. godine, kojom je ukinita mogućnost izjašnjavanja u okviru zasebnog bunjevačkog i šokačkog nacionalnog identiteta.

Pokretna imovina „Bunjevačkog kola” prineta je krajom 1945. el početkom 1946. godine u Hrvatski prosvjetni dom, iz kojeg se ubrzo razvio KUD „Vladimir Nazor”, nastavljač kadgodašnjeg HKD „Miroljub”.

Posli više od polak vika prikida, rad somborskog „Bunjevačkog kola” obnovljen je 2000. godine. Njegova današnja aktivnost jeste očuvanje tradicionalni kulturni i umitnički manifestacija somborski Bu-

njevaca, ko i obrazovni programi naminjeni članstvu i ovdašnjoj bunjevačkoj zajednici.

Periodika prve polovine 20. vika pratila je važnije događaje koje je pripravljalo „Bunjevačko kolo" pa su u prilozima, osim ostali, isičci odnosno stranice novosadskog lista „Dan" u kojima se piše o aktivnostima „Bunjevačkog kola", dok je povodom godišnjice osnivanja UG „Bunjevačko kolo" u Somboru, istorijat Udruženja biluži u svojim knjigama, ko i na sajtu „Ravnoplov" M. Stepanović, somborski pisac i publicista. **R. P.**

IZ PROŠLOSTI BUNJEVACA – O BUNJEVAČKOJ ČITAONICI (I)

„Bunjevačka čitaonica" u „Drugom krugu"

Bunjevci su oduvik nigovali i čuvali svoj jezik i starali se o tom da sačuvaje vridnosti svojeg bunjevačkog roda. Slidi divan o tom kako je osnovala prva „Bunjevačka čitaonice" u „Drugom krugu".

„...Bunjevci, koji su spremni, da uvik i u svim prilikama očuvaje i održe bunjevački jezik, običaje i sve što je bunjevačko okupili su se i na čelu sa g. Lojzijom Vujković Bukvinom osnovali prvu 'Bunjevačku čitaonicu' u 'drugom krugu'.

Misao osnivanja bunjevačke čitaonice rukovodila je Bunjevce 'drugog kruga' već u davnašnjim vrimenima, al plod je sad uzrio te se ostvarila željena ideja 21. februara 1937. godine kad se saziva osnivajuća skupština. Vridi spomenit da su osnivajuću skupštinu sazvali brez poziva i mnoštvo Bunjevaca koji je bilo priko stotine pokazalo je samo svoju dobru volju za jednu tako plemenitu ideju. Osnivajuća skupština održana je u kući 'Bukve'. Med prisutnima mogle su se primenit razne profesije što je jasan dokaz da ova ideja nije potekla od izvesne struje neg je iskrena želja pravi Bunjevaca.

Skupštinom je zasido Lojzija Vujković Bukvin. U svojem govoru obrazložio je prisutnima ciljove odnosno program 'Čitaonice'. Pomenio je 1878. godine kad su Bunjevci osnovali svoje prvo društvo u Subatici. Izmed ostalog u svojem divanu kazo je: Sad su došla nova vrimena. Prija pola vika tili su nas pomađarit, zbrisat naše slavno ime – Bunjevac. Onda se pojavio na bunjevačkom horizontu neumrli biskup Ivan Antunović koji je probudio bunjevštinu i pokazo joj put koji vodi do pobide Bunjevaca – ka jugoslovenstvu. Sad izgleda ko da ćemo ispast iz kola bunjevačkog. Baš radi tog što nećemo da postanemo drugo no Bunjevci. Da ne bi to bilo razvijamo bunjevačku svist čuvajmo naše tradicije, običaje i ime. Kako? Ako osnujemo 'Bunjevačku čitaonicu'. Nadamo se da će pravi Bunjevci i u ostalim krugovima gdi ih ima a i na salašima osnovat ovake čitaonice.

Nakon izloženog programa 'Bunjevačke čitaonice' pobro je buru aplauza govornik.

Bivši narodni poslanik Miško Prćić je bio drugi koji je govorio u prilogu Bunjevaca. Njegov govor nisam u mogućnosti u cilosti iznet. Izmed ostalog kazo je:

'I ovaj Vaš današnji sastanak je svidočanstvo da ćete da živite u bunjevačkoj zajednici. Osnivanje 'Čitaonice' je važan početak jednog novog doba bunjevštine. Mi smo mišljenja kako svoj maternji jezik voliš tako tuđ poštuj. Tako triba ljudi prijateljski da se slože i da rade za jedan cilj: za kulturno podizanje našeg naroda, za unapređenje naše lipe i mile Jugoslavije. 'Čitaonica' se neće bavit politikom, spekulacijama već čisto kulturnim prilikama i pitanjima. Naša 'Čitaonica' triba da dobije ime 'Bunjevačka čitaonica'."

„Bunjevački kalendar" za prostu 1939. godinu, str.35,36

(nastavlja se)

T. B.

Lojzija Vujković Bukvin

Bunjevačka kujna

Špagete na drugčiji način

Potribno je:

- 500 g špageta
- 600 g mlivenog mesa
- konzerva (manja) paradičke
- 200 g kačkavalja
- 200 ml kisele pavlake
- 1 glavica crnog luka
- jaja (3 kom)
- so, mliveni crni papar, mišavina začina
- ulje

foto: bonapeti.rs

Pripravljanje:

Na ulju propržit sitno sickan crni luk, dodat mliveno meso, so, papar, mišavinu začina po želji. Prodinstat pa dodat paradičku. Ostavit nek se krčka 15-20 minuta. Špagete skuvat, procidit, pa polak metnit u nauljen vatrostalni sud, na to meso, pa drugu polovinu špageta. Posut trenicanim kačkavaljom, prilit mišavinom jaja i pavlake i metnit nek se peče na oko 200 stepeni.

Mirjana Vojnić Hajduk

SUBATIČKI KARATISTI U REPREZENTACIJI SRBIJE NA PRVENSTVU SVITA

Rezultati iznenadili i optimiste

Članovi Karate kluba Spartak-Enpi ostvarili su zapažene rezultate na Svitskom prvenstvu za takmičare braon i crnog pojasa i Svitskom kupu za ostale uzrasne i pojasevne kategorije, održanim u Italiji. Subatički klub imo je 24 pridstavnika u sastavu reprezentacije Srbije, a takmičari su osvojili ukupno 44 medalje. Najuspišniji pridstavnik Spartak-Enpija na Svitskom prvenstvu bio je **Fedor Nađ**, koji je osvojio dvi zlatne medalje u pojedinačnim borbama i bronzu u kadetskoj ekipnoj konkurenciji. Na Svitskom kupu posebno se istakla **Vujana Bruić** sa dva zlata i jednim srebrom.

Milorad Ćopić, osnivač i trener kluba, ističe da su rezultati primašili očekivanja nakon priprema tokom koji su takmičari pokazali da su spremni za izazove na međunarodnoj sceni.

– Otputovali smo na Svitsko prvenstvo puni optimizma. Naporno smo radili i vidilo se da su takmičari u dobroj formi. Najavljivali smo dobre rezultate, al ovake uspihe ipak nismo očekivali. Svi su radili fantastično, a treće misto u generalnom plasmanu pridstavlja velik rezultat. U starijoj generaciji bili smo u duelu s reprezentacijom Japana i izgubili tisnim rezultatom 1:2. Ohrabrivaje nas i mlađi takmičari, koji su pokazali kvalitet i pridstavljaju garanciju za budućnost. Njevo vrime tek dolazi – kazo je Ćopić.

Dvi titule svitskog prvaka obilužile su dosadašnju karijeru Fedora Nađa, koji je nuz pojedinačna zlata osvojio i ekipnu bronzu. Mladi karatista ističe da je do rezultata stigo nuz podršku trenera i klupski drugova.

– Zadovoljan sam rezultatom i zafalan trenerima i drugarima koji su me podržavali, jer bez nji ne bi bilo ovakog uspiha. Teško je opisat osićaj kad postaneš prvak svita. Osvojio sam dva zlata i to je najuspišniji trenutak moje karijere. Put do titula nije bio lak. U pojedinačnoj konkurenciji imo sam tri značajna protivnika, dok je konkurencija u ekipnom takmičenju bila još jača – reko je Nađ.

Uspišan nastup imao je i **Davor Vukov**, koji je osvojio srebrnu medalju u pojedinačnoj konkurenciji i dvi bronze. Posli godina nastupanja na velikim takmičenjima, ovogodišnji rezultat za njega pridstavlja potvrdu rada i napritka na treninzima.

– Tokom lita sam više treniro i virujem da je to jedan od razloga za poboljšanje rezultata. Imo sam veliku podršku trenera. Oni nam često divane da se medalje osvajaju radom na treninzima, dok se na takmičenju samo pokupe. Time sam se i ja rukovodio i mislim da je to izreka koja zaista vridi – istako je Vukov.

Sebastijan Sabo je na Svitskom prvenstvu nastupio prvi put, nakon ranijeg iskustva na Svitskom kupu. Takmičenje je završio sa zlatnom, srebrnom i bronzanom medaljom, osvojenim u borbama, katama i miks timu.

– Na Svitskom prvenstvu je velika razlika u odnosu na Svitski kup. Svistan sam da se sad moram još više potrudit. Znao sam da je konkurencija jaka, al sam se nado medalji. Tušta sam radio na treninzima i očekivo sam da ću doć do nekog odličja. Lip je osićaj bit prvak svita, stojat na postolju i slušat himnu. U tim trenucima sitim se trenera koji su virovali u mene i roditelja koji su me podržavali – kazo je Sabo.

Na Svitskom kupu uspišna je bila i **Sara Nimčević**, koja je osvojila zlato i dvi bronzane medalje. Do najsjajnijeg odličja stigla je u jakoj konkurenciji, a rezultat pripisiva radu na treninzima, koncentraciji i iskustvu koje je sticala tokom priprema.

– Put do zlata bio je težak. Konkurencija je bila jaka i nisam bila sigurna kako će se sve završit, al sam na kraju uspila. Bilo je malo sriće, al i znanja. Svakog dana sam dolazila na dva treninga, na kojima smo radili kate i dogovoreni sparing. Svima bi priporučila karate jer je to sport koji razvija disciplinu, koncentraciju i koordinaciju, ai i sposobnost razmišljanja. Karate je dobra priprema za različite životne izazove – kazala Sara.

Dvi medalje, zlato i srebro, osvojila je i **Tiha Đurković**. Pored sportski rezultata, iz Italije nosi i uspomene na druženje s vršnjacima iz drugi zemalja.

– Iz Italije nosim lipe uspomine. Imali smo priliku upoznat nove prijatelje i steknit sportska poznanstva. Konkurencija je bila velika. U mojoj kategoriji bilo je 17 divojčica, što je zaista mnogo. Često već poznajemo mogućnosti protivnica, ali svako takmičenje donosi nove izazove. Važno je da se kroz trening razvijaju znanje i sigurnost – rekla je Tiha Đurković, ističući i značaj sporta za zdravlje i razvoj motorike.

S ukupno 44 medalje, članovi Spartak-Enpija doprineli su rezultatima reprezentacije Srbije na međunarodnom takmičenju u Italiji. Ostvareni uspisi, prema ocini trenera Ćopića, potvrđivaje kvalitet rada u klubu, dok nastupi mlađi takmičara pružaju osnovu za naredna velika takmičenja. **N. S.**

SAVITI NUTRICIONISTE ZA ZDRAVIJI ŽIVOT – ISHRANA I ULOGA DRUŠTVA

Zašto kod kuće otvaramo frižider?

foto: www.foodiesfeed.com

Ivan Katančić
strukovni nutricionista - dijetetičar

Vratimo se kući, ostavimo stvari i krenemo prema frižideru. Nismo razmišljali o obroku, stomak se ne oglašava, al ipak proviravamo šta ima. Dok pripavljamo kafu, uzmemo keks. Dok čekamo večeru, odsičemo malo sira. Kad uključimo televizor, donesemo štogod za grickanje. Ako nas kogod pita dal smo gladni, moždar ćemo tek tad svatit da zapravo nismo. Zašto onda idemo? Zato što glad nije jedino što nas dovodi do rane. Ponekad je dovoljno da dođemo na poznato misto i započnemo poznatu rutinu.

Kod kuće se mnoge radnje ponavljaje gotovo istim redoslidom. Ulazimo u kujnu, otvaramo određen ormarić, sidamo na isto misto. Ako smo tušta puti nuz gledanje serije ili kokice, vrimenom i samo uključivanje serije mož probudit želju za njima. Slično je sa slatkišom posli ručka el grickanjom čim završimo poso. Ponavljanjom povezivamo situaciju i ranu, pa ponašanje postaje automatsko. Ne moramo svaki put svisno odlučit da ćemo ist. Ruka već poseže za kesicom dok pažnja ostaje na ekranu. Zato izraz „tako smo programirani" donekle opisiva taj osićaj, al ne značit da je ponašanje neprominljivo. Prija svega smo naučili određen redoslid: kafa i štogod slatko, utakmica i grickalice, povratak kući i otvaranje frižidera. Što češće ponavljamo isti spoj, to nam on postaje prirodniji. Kad jedan dio izostane, imamo utisak da štogod nedostaje. Kafa je ista, al brez keksa izgleda nepotpuno. Film je zanimljiv, al ipak ustajemo potražit štogod za ilo. Tušta taki veza počinju u ditinjstvu. Rana prati proslave, dolazak gostivi, utehu posli teškog dana i nagradu za uspih. U nikim porodicama ljubav se pokaziva dodatnom porcijom, a odbijanje rane doživljava ko odbijanje pažnje. Tu su i poznate ričenice: „Poi sve iz tanjira", „Nemoj da se baci" el „Uzmi još malo". Tako možemo naučit da svršetak obroka određiva prazan tanjir, a ne osećaj sitosti. Kasnije ista pravila nastavljamo primenjivat i kad nas niko više ne podsića na nji. Dom je istovrimeno misto na kojem popušta napetost.

Tokom dana pratimo raspored, odgovaramo na zahtive i odlažemo pridah. Kad konačno sidnemo, rana mož postat najjednostavniji način da sebi priuštimo prijatan trenutak. Ne zahtiva planiranje, brzo je dostupna i donosi poznato zadovoljstvo. Ponekad zato ne tražimo večeru, već osićaj da je naporan dio dana završen. Ako se odmor redovno odvija nuz grickanje, ta dva iskustva postepeno se povezivaje. I dosada ima svoju ulogu. Kad nema tušta događaja, odlazak do kujne postaje mala aktivnost. Otvorimo frižider, pogledamo police i vratimo se, pa posli deset minuta uradimo isto. Sadržaj se nije prominio, al smo nakratko prikinili monotoniju. Ilo tad pruža zanimaciju: biramo, otvaramo ambalažu, osićamo ukus i teksturu. Posebno je lako nastavit kad idemo nuz telefon el televizor, jel nam je pažnja podiljena. Kesica se isprazni, a da se jedva sićamo pojedinačni zalogaja. Važno je i ono što nas okruživa. Činija bombona na astalu podsića nas na ranu svaki put kada prođemo. Otvorena kesica grickalica olakšava da uzmemo još malo. Ostaci ručka na šporelju pozivaje na usputno probanje. Za tako ilo često nisu potribni ni jaka želja ni velika odluka. Dovoljno je da je rana prid očima i nadohvat ruke.

Kad bismo svaki zalogaj morali posebno pripravit, virovatno bismo nike od ti usputni odlazaka u kujnu priskočili. To ne znači da je svako ilo brez gladi problem. Rođendansku tortu možemo poist zbog slavlja, a omiljeni kolač zato što uživamo u njegovom ukusu. Rana ima i društvenu i emotivnu vridnost. Korisnije je primetit kad idemo po naviki, brez naročitog uživanja, pa se posli pitamo zašto smo uopšte nastavili. Razlika postoji izmed svisno izabrane poslastice i automatskog posezanja za ranom svaki put kad sidnemo na kauč.

Promina mož počet kratkim zastajanjom. Prija otvaranja ormarića možemo se zapitati: dal sam gladan el sam samo započo poznatu rutinu? Moždar nam triba obrok, al možda tražimo pauzu, društvo el štogod što će nas razbuditi. Pomaže i mala promina okruženja: sklonit grickalice s astala, odvojit porciju u zdilicu el povrimeno ist brez ekrana. Ako nam je nuz večernju seriju najvažniji odmor, možemo isprobat i drugačiji ritual koji će označit kraj dana.

Navike se ne minjaje jednom odlukom, jel nisu ni nastale odjedared. Najprija ji primećivamo, a zatim postepeno biramo šta želimo zadržat. Cilj nije da svaki zalogaj proviravamo i opravdavamo, već da češće budemo svisni sopstvenog izbora. Kad slideći put krenemo prema frižideru čim uđemo u kuću, možemo nakratko zastat. Moždar smo zaista gladni. A moždar su samo vrata stana pokrenila redoslid koji već godinama ponavljamo.

GLOG – BILJKA KOJA SE TRADICIONALNO KORISTI ZA ZDRAVLJE SRCA

Dobar saveznik zdravlja

Glog je rasprostranjen u našem podneblju, a njegovi listovi, cvatovi i plodovi vikovima se koriste u narodnoj medicini. Posebno je poznat po tradicionalnoj primeni u očuvanju zdravlja srca i krvni sudova, ko i u pripravljanju biljni čajova.

Glog (Crataegus) je listopadni grm el manje drvo iz porodice ruža, koji se mož pronać širom Srbije, Vojvodine i Panonske nizije. Raste na rubovima šuma, u živicama, šikarama, nuz putove i na otvorenim površinama. Dobro podnosi različite uslove zemljišta, zbog čega je čest u prirodnom okruženju, al i u seoskim avlijama i na okućnicama.

U našem podneblju najpoznatiji su bili glog (Crataegus monogyna) i običan glog, odnosno dvogubi glog (Crataegus laevigata). Ove vrste imaje slične karakteristike i tradicionalnu upotribu. Glog je pripoznatljiv po čvrstim granama, često opremljenim oštrim trnovima, i nazubljenim listovima koji mogu bit različito duboko usičeni. Cvata u proliće, najčešće tokom maja, kad se na granama pojavljivaje sitni bili cvatovi, grupisani u cvasti. U jesen sazrivaje plodovi, najčešće crvene boje, koji ostaju na granama i nakon opadanja lišća.

Upravo su jesenji plodovi jedan od razloga zbog koji je glog zanimljiv u ovom periodu godine. Iako se u biljnoj medicini najčešće koriste list i cvat, plod takođe ima dugu tradiciju primene.

Sastav i korisna svojstva

Glog sadrži različita prirodna jedinjenja koja su predmet istraživanja zbog njevog uticaja na organizam. Med najznačajnijim sastojcima nalaze se flavonoidi, oligomerni proantocijanidini, fenolne kiseline i druge polifenolne materije. Flavonoidi i proantocijanidini pripadaje grupi biljni jedinjenja koja imaje antioksidativna svojstva. Antioksidansi pomažu u zaštiti ćelija od oksidativnog stresa, koji nastaje uticajom slobodni radikala.

Posebna pažnja posvećena je uticaju gloga na kardiovaskularni sistem. Njegovi preparati tradicionalno se koriste u vezi sa blagim tegobama koje se mogu javiti uslid nervoze, ko što su osićaj lupanja srca, uznemirenost i teškoće s opuštanjom. Evropska agencija za likove (EMA) razmatrala je tradicionalnu primenu preparata od lista i cvata gloga kod odrasli. Prema njezinoj procini, oni se mogu koristit za ublažavanje blagi simptoma mentalnog stresa i pomoć pri uspavljivanju, ko i kod povrimeni srčani tegoba povezani s nervozom, nakon što doktor isključi ozbiljnije zdravstvene probleme.

Važno je naglasit da se ova primena zasniva na dugotrajnoj tradicionalnoj upotribi, a ne na dovoljno čvrstim kliničkim dokazima da glog mož samostalno ličit bolesti srca. Preparati gloga ne pridstavljaje zaminu za propisanu terapiju.

List, cvat i plod

U tradicionalnoj biljnoj medicini najčešće se koriste list i cvet gloga. Oni se sakupljaju u vrime cvatanja, kada se biljka nalazi u punom razvoju. Cvatovi su sitni, bili, sa karakterističnim mirisom, dok su listovi zelene boje i različito duboko usičeni. Za pripravljanje čaja koriste se osušeni dilovi biljke.

Plod gloga sazriva tokom jeseni. Najčešće je crvene boje, okruglastog oblika i sadrži jednu el više špica, u zavisnosti od vrste. U tradicionalnoj upotribi plodovi se koriste za pripravljanje čajova, a mogu se prirađivai i u različite domaće proizvode. Prilikom sakupljanja gloga važno je izabrat biljke koje rastu na čistim lokacijama, udaljenim od prometni putova i drugi izvora zagađenja. Sakupljeni dilovi biljke tribaje bit zdravi, brez znakova bolesti i oštećenja.

Kako se pripravlja čaj od gloga

Čaj od gloga jedan je od najpoznatiji načina njegove tradicionalne upotribe. Za pripravljanje čaja od lista i cvata koristi se osušena biljna sirovina. Prema evropskom pridlogu monografije, za jednu šolju čaja mož se koristit 1 do 2 grama usitnjene biljke, koja se prilije s 150 do 250 mililitara ključale vode. Posuda se poklopi i ostavi nek odstoji, a zatim se napitak procidi. Za tačno vrime pripravljanja i doziranje triba pratit uputstvo konkretnog biljnog proizvoda, jel se ono može razlikovati u zavisnosti od sastava i načina obrade.

Čaj se može pripravit i od osušeni plodova gloga. Plodovi se prithodno usitne, a zatim priliju vodom. Nakon pripravljanja napitak se dobro procidi kako bi se uklonili sitni dilovi ploda.

Kod gloga je važno koristit provirenu, pravilno osušenu biljnu sirovinu. Samostalno sakupljanje i pripravljanje zahtivaje poznavanje biljke, naročito kada se koriste različite vrste gloga.

Oprez pri upotribi

Iako se glog tradicionalno koristi u biljnoj medicini, njegova primena zahtiva određenu pažnju.

Osobe koje imaju dijagnostikovane bolesti srca, koriste likove za regulisanje krvnog pritiska el druge kardiovaskularne terapije tribalo bi da se posavituju sa doktorom el farmaceutom prija upotribe preparata gloga.

foto: toptropicals.com

Glog nije naminjen samostalnom ličenju srčani oboljenja. Ako se jave bol u grudima, otežano disanje, izraženo lupanje srca el drugi novi i ozbiljni simptomi, potribno je potražiti medicinsku pomoć. Preparati gloga tradicionalno se koriste kod odrasli, dok se pripravljanje kod dice i adolescenata ne priporučiva brez odgovarajućeg stručnog savita.

Biljka našeg podneblja

Glog je biljka koja se lako pripoznaje u prirodi i ima značajno misto u tradicionalnoj upotribi likovitog bilja. Njegovi listovi, cvatovi i plodovi koriste se za pripravljanje različiti biljni proizvoda, a posebno je poznat po tradicionalnoj povezanosti sa zdravljom srca.

U jesen, kad njegovi plodovi sazrivaje i ostaju vidljivi na granama, glog podsića na bogatstvo biljaka koje rastu u našem okruženju. Njegova upotriba pokaziva kako se prirodne sirovine mogu povezat sa svakodnevnom ishranom i tradicionalnim znanjom, nuz odgovoran pristup njevim mogućim zdravstvenim koristima. **B. N.**

ORGANSKA PROIZVODNJA BILUŽI RAST, TU SU I NOVA ZAKONSKA RIŠENJA

Biofest okuplja proizvođače

Na 22. Međunarodnom festivalu organski proizvoda u Subatici pridstavljena su poljoprivridna gazdinstva iz Vojvodine, a divanilo se i o zakonskim prominama i mogućnostima razvoja organske proizvodnje. Organska proizvodnja u Srbiji biluži nove pomake, a zakonske promine i veće interesovanje za proizvode iz ovog načina poljoprivridne proizvodnje otvaraju prostor za njezin dalji razvoj. O ovim temama divanilo se na 22. Međunarodnom festivalu organski proizvoda „Biofest", koji u Subatici organizuju Udruženje Terra's i Otvoreni univerzitet, sa ciljom promocije i unapriđenja organske proizvodnje.

Jedan od centralni događaja festivala je izložba organski proizvoda, na kojoj se ove godine pridstavilo desetak poljoprivridni gazdinstava iz Vojvodine. Positioci su imali priliku da se upoznaju s njevim proizvodima, koštaje ji i saznaju više o načinu proizvodnje i mogućnostima nabavke.

Med izlagačima je i gazdinstvo **Lasla Berenjija** iz Kraljovog Briga, koje se organskom proizvodnjom voća i žitarica bavi na površini od 11 hektara. Proizvode prodaju direktno kupcima.

– Za organsku proizvodnju smo se odlučili zato što smo želili zdravo da živimo. Proizvodimo ono što i sami idemo. Najviše imamo jabuke, grožđe, kruške i zerdelije. Potražnja postoji, ali nam poslidnji godina veliki problem pridstavljaju vrimenske prilike. Mraz nam je napravio veliku štetu, a ove godine suočili smo se i sa sušom. Zbog tog se borimo sa manjim prinosima. Trenutno nam je najvažnije da održimo postojeću proizvodnju – kazo je Laslo Berenji.

Tereza Horvat Skenderović

Jedna od tema ovogodišnjeg festivala bila je zakonska regulativa organske proizvodnje, koja je u prithodnom periodu usklađena s novim evropskim pravilima. Zakon o organskoj proizvodnji, koji je stupio na snagu 1. juna 2026. godine, pridviđa uvođenje Registra organski proizvođača, grupne sertifikacije i službeni kontrola cilokupnog lanca proizvodnje.

Prema ričima **Nenada Novakovića**, direktora sertifikacione kuće Organic Control System, nove odredbe donose značajne promine u načinu organizovanja i kontrole organske proizvodnje.

– Zakonodavni okvir u Srbiji uređen je i usklađen sa najnovijim propisima Evropske unije. Jedna od ključni novina je uvođenje Registra organski proizvođača, u koji će proizvođači bit upisani i dobit odgovarajuće rišenje. Do sad smo mi ko sertifikaciona kuća dostavljali podatke o proizvođačima, a sad se uvodi jedinstven registar – reko je Novaković.

Prema njegovim ričima, značajna promina odnosi se i na grupnu sertifikaciju, koja omogućava proizvođačima da se organizuju u pravno formalne subjekte i zajednički nastupaju na tržištu.

– Grupna sertifikacija podrazumiva da proizvođači budu organizovani kroz udruženje ili zadrugu, koja nastupa na tržištu i objedinjiva njevu proizvodnju. To je posebno značajno za sektore u kojima je ovaki način organizovanja već zastupljen, poput proizvodnje malina – objasnio je Novaković.

Prema podacima pridstavljenim na festivalu, u Srbiji je trenutno oko 27.800 hektara pod organskom proizvodnjom. U odnosu na prithodni period, kada je zabilužen pad površina, sad je evidentirano povećanje od 220 hektara. **Snježana Mitrović** iz Udruženja Terra's istakla je da je posebno značajan rast broja operatera, odnosno proizvođača, prirađivača i distributera, kojh je trenutno 755. To je 45 više u odnosu na period prija 2025. godine.

– Biofest organizujemo s ciljom da razvijamo organsku proizvodnju, prodstavimo proizvode i omogućimo posotiocima da saznaju kako mogu ji mogu nabavit. Danas je to mnogo jednostavnije, jer je dostava na kućnu adresu dostupna iz različiti dilova Srbije – rekla je Mitrović.

Prema njezinim ričima, Vojvodina je prošle godine zabilužila povećanje površina pod organskom proizvodnjom za oko 1.300 hektara, pa se sad na ovaj način obrađiva približno 8.200 hektara. Najzastupljenije su žitarice, krmno i industrijsko bilje.

Rast je zabilužen i na području Severno-bačkog okruga, dise organska proizvodnja razvija od 2000. godine. Površine su dostigle oko 900 hektara, a med njima je i 45 hektara pod organskom proizvodnjom jabuka.

U okviru festivala održano je i pridavanje „Pravilna ishrana i važnost čitanja etikete – samo sertifikovan je organski proizvod", na kojem je govorila **dr Tereza Horvat Skenderović**, saradnica Udruženja Terra's. Ona je ukazala na značaj pravilnog izbora namirnica, posebno med mladima, koji sve češće konzumiraju brzu hranu i visoko prirađene proizvode.

– Mladi danas često idu visoko prirađene namirnice i brzu ranu. Taka ishrana mož bit siromašna ranljivim i zaštitnim materijama, zbog čega je važno da se okrenu punovridnim namirnicama. Organski proizvodi sadrže hranljive i zaštitne materije, a njevom proizvodnjom izbegava se upotriba određeni sintetički agrohemikalija i aditiva. Rič je o materijala koje se ne razgrađuju, neg se talože u organizmu i značajno utiču na razvoj, na primer, kancera – rekla je dr Horvat Skenderović.

U okviru „Biofesta" dodiljuju se i priznanja najboljima u oblasti organske proizvodnje. Nagrada za „Bioproizvod godine" pripala je Bio Špajcu iz Beograda, za ovseni keks sa čokoladom i lešnikom, dok je za „Bioproizvođača godine" izabran Institut za kukuruz „Zemun polje".

N. S.

SVIDOCI SMO KAKO NI KLIMA VIŠE NIJE ISTA KO KADGOD... (II)

Suša ko nepovoljna klimatska pojava

Detaljno poznavanje klimatologije suše u kakom regionu omogućava bolje razumivanje njezini karakteristika i virovatnoće ponavljanja sa različitim intenzitetom. Informacije ove vrste su izuzetno korisne u razvoju strategije borbe protiv negativni efekata suše.

Meteorološka suša se obično definiše priko stepena sušnosti (u poređenju sa normalnim el sridnjim vridnostima za izabrani period) i trajanja sušnog perioda.

Definicija meteorološke suše se veziva za region, s obzirom na činjenicu da se atmosferski uslovi koji dovode do deficita padavina drastično razlikuju od regiona do regiona. Na primer, nike definicije meteorološke suše se zasnivaje na identifikovanju perioda u kojem je količina padavina bila manja od kake dolnje granične vridnosti. Ovaka definicija je primerena samo za oblasti za koje je karakterističan određen padavinski režim tokom cile godine, ko što je slučaj u tropskim kišnim šumama, vlažnim suptropskim klimatima el vlažnim klimatskim zonama umireni širina. U drugim klimatskim tipovima, za koje je karakterističan manjak padavina u dužem vrimenskom periodu, definicija suše zasnovana na broju sušni dana je sasvim neprimenjiva. Nike druge definicije meteorološke suše su obično povezane sa odstupanjom akumulirane količine padavina od sridnji vridnosti za misec, sezonu el godinu.

Poljoprivridna suša poveziva različite karakteristike meteorološke (el hidrološke) suše s njevim uticajom na poljoprivridnu proizvodnju, fokusirajuć se na smanjenje padavina, razlike izmed stvarne i potencijalne evapotranspiracije, deficit vlage u zemljištu, sma-

njenje nivoa podzemni voda itd. Zahtivi biljke za vodom zavise od vrimenski uslova, biološki karakteristika biljke, faze razvića, ko i fizički i biološki karakteristika zemljišta. Korektna definicija suše bi tribala uzimat u obzir i prominljivu ositljivost biljke na sušu u različitim fazama njezinog razvoja, od nicanja do punog zrijanja.

Deficit vlage u površinskom sloju zemljišta u vrime sitve mož otežat klijanje, dovodeć do smanjenog broja biljaka po jedinici površine, a time i do smanjenja prinosa. Ipak, ako je sadržaj vlage u površinskom sloju zemljišta dovoljan za normalan rast i razvoj biljke u početnim fazama vegetacije, deficit vlage u dubljim slojovima u ovim fazama neće uticat na prinos u vrime žetve ukoliko se ove zalihe vlage nadoknađivaje tokom vegetacionog perioda, el ako padavine zadovoljavaje potribe biljaka za vlagom.

Hidrološka suša je povezana sa pojavom i efektima manjka padavina u nadzemnim i podzemnim akumulacijama (jezera, podzemne vode, veštačke akumulacije). Frekvencija i intenzitet hidrološke suše se često definiše na nivou nekog sliva. Iako uzrok suše uvik leži u manjku padavina, hidrologe mnogo više zanima kako će se ovaj manjak odrazit na cilokupni hidrološki sistem. Pojava hidrološke suše je često fazno pomerena, tj. javlja se sa značajnim kašnjenjom u odnosu na meteorološku i hidrološku sušu. Naime, potribno je duže vrime da se efekti manjka padavina ispolje u okviru elemenata hidrološkog sistema u vidu smanjenja sadržaja vlage u zemljištu, smanjenog nivoa vode u rekama i nadzemnim i podzemnim akumulacijama. Iz tog razloga se i ekonomski efekti hidrološke suše u svim sferama oste nakon oni koje izaziva meteorološka suša. Primera radi, deficit padavina mož izazvat manjak vlage u zemljištu koji je, zajedno sa svojim efektima, trenutno vidljiv za agronome, al koji će na proizvodnju električne energije uticat tek kroz nikoliko nedilja el miseci. Takođe, voda iz vodni akumulacija se koristi za različite potribe (navodnjavanje, turizam, kontrola poplava, proizvodnja električne energije) čime se dalja analiza efekata hidrološke suše dodatno komplikuje. Tokom suše, uvećavaje se potribe za korišćenjom vode iz akumulacija, što dovodi do sukoba med korisnicima ovi zaliha.

Iako su vrimenske prilike primarni uzrok hidrološke suše, drugi faktori ko što su način korišćenja zemljišta (uklanjanje šuma npr.), degradacija zemljišta el izgradnja nasipa, mogu uticat na hidrološke karakteristike posmatranog basena. S obzirom na to da su regioni međusobno povezani hidrološkim sistemima, efekat hidrološke (i meteorološke) suše mož se značajno proširit izvan mista na kojem je nastala. Takođe, promine u korišćenju zemljišta mogu uticat na njegove hidrološke karakteristike, ko što su infiltracija i intenzitet oticanja, dovodeć do veće varijabilnosti vodenog toka i veće virovatnoće hidrološke suše u nizvodnom regionu. Promine u načinu korišćenja zemljišta su jedan od primera kako ljudska aktivnost mož uticat na frekvenciju i intenzitet pojave manjka raspoložive vlage (vode) čak i kad ne postoji meteorološka suša.

Efekti suše u različitim sektorima

Kad suša otpočne, sektor poljoprivride je, obično, prvi na udaru zbog njegove izuzetne zavisnosti od sadržaja vlage u zemljištu koja se mož smanjivat velikom brzinom ukoliko sušni period potraje. Ukoliko se produži trajanje deficita padavina, onda će i drugi sektori koji zavise od raspoloživi vodni resursa bit na udaru. U zavisnosti od prithodni zaliha vode i karakteristika hidrološkog sistema, ukoliko je suša kratkotrajna (3-6 miseci) sektori koji zavise od zaliha vode u nadzemnim i podzemnim akumulacijama biće najmanje pogođeni sušom. Ipak, ako suša potraje – i ove akumulacije će se ispraznit. Pritom, triba imat u vidu da se od suše najbrže oporavljaje sektori koji najbrže i reaguju na nju, dok onima koji sporije reaguju (hidrološki sistemi) triba više vrimena za oporavak.

(kraj)

Nikola Ostrogonac
Savitodavac PSSS Subatica

LJUBAV PREMA UMITNOSTI OD VELIKE JE POMOĆI KAD SE PRIVAZILAZE ŽIVOTNE PRIPRIKE

Kad se izmišaje oglasi

Ponideljak, 5. oktobar, dono je jednu zanimljivu, al i vridnu premijeru – na sceni „Jadran" glumci okupljeni u grupi Pozorišta slipi „Drugi pogled" izveli su komad „Komedija zabune". Ko se zbunio, a ko nije, mogli su vidit oni koji su pridstavu pogledali, a utisci tokom pridstave, pa i posli nje, potvrdili su se oni koji su se odlučili pogledat ovu izvedbu – nisu zbunili. Tušta smijanja tokom i posli pridstave bili su baš ono što je većini baš bilo potribno.

Kako ističe **Danijela Pejić**, jedna od glumica, rič je o tekstu koji potpisiva **Rade Vukotić**, a koji je talentovanim glumcima-amaterima rado ustupio svoj komad.

– Kad nam je ustupio tekst kazo nam je da ga igramo što češće i što radosnije. Nuz tako lipe želje bilo je i lakše odradit cilu pridstavu. Pomoć nam je pridstavljala Dragana Albijanić. Što se mene tiče, igrala sam lik Mirke, i to mi se baš dopalo. Ona je studentkinja koja daje časova, a kako nisam imala priliku studirat, onda bar u pridstavi jesam – ističe naša sagovornica i dodaje da pridstoji Festival amaterski pozorišta ljudi oštećenog vida koji je uslidio nikoliko dana kasnije.

Kako je rič o glumcima koji su oštećenog vida, scena je morala bit posebno prilagođena. To, međutim, nije umanjilo zadovoljstvo.

– S veseljom smo odigrali pridstavu, publika je to pripoznala, a naročito nam je bilo zanimljivo što smo imali tušta problema dok nismo zaokružili glumačku ekipu, sedam otkazivanja, jedan smrtni slučaj... Morali smo nać i goste van našeg Udruženja, pa i Anu Skorikovu, Ruskinju od koje smo tušta naučili, pošto je već imala iskustva, ko i Ana Nikolić i Kristian Džido – pripovida **Mićo Grba**.

Pomenuta **Ana Skorikova** ističe kako je u Subaticu stigla prija četri godine i kako se s članovima Pozorišta slipi „Drugi pogled" upoznala dolazeć na sastanke Ruskog udruženja.

– Nakon poznanstva je stigo poziv za saradnju, pa i za nastup. Sve je dobro ispalo i bilo je ovo dobro iskustvo za mene.

Što se **Kristiana Džida** tiče, on je njegov tekst brzo uspio naučit, a koristila mu je naklonost prema umitnosti.

– Po profesiji sam muzičar, a umitnost je štogod što je neodvojivo. Snimio sam prvo govor za uvodni džingl. To je bio moj prvi angažman, a nisam se ni nado da ću bit u pridstavi. Potom se povo divan da ću bit odgovoran za izbor muzike, a onda je stigo jedno veče poziv – doći da glumiš i pridstavi.

U pridstavi po tekstu kojeg potpisiva **Rade Vuković** igrali su **Ana Nikolić, Ana Skorikova, Danijela Pejić, Tajana Bulajić, Zlatko Matković, Kristian Džido, Ivan Sivić** i **Mićo Grba**. Oni nose pridstavu u kojoj četri žene iz jednog stana daju u novine četri drugčija oglasa, svaka po svojim potribama. Javljaje se četri muškarca, al baš ne dolaze redom kako koja žena očekiva. Dolazi do zabune, potpisane komedijom u kojoj su uživali i oni koji su komediju izveli i oni koji su je pogledali. Naravno, na kraju sve dolazi na svoje misto, sve se složi, nuz svakako zaslužene aplauze. **N. S.**

IVAČKI CENTAR
VIĆ“

